

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2018

Minna Rintala ja Tiina Vallasto

”EN OSAA EDES SANOIN KUVAILLA KUINKA TÄRKEÄ”

– Vanhempien kokemuksia lapsen
varhaiskasvatuksen alkukeskustelusta

Minna Rintala ja Tiina Vallasto

”EN OSAA EDES SANOIN KUVAILLA KUINKA TÄRKEÄ”

-Vanhempien kokemuksia lapsen varhaiskasvatuksen alkukeskustelusta

Varhaiskasvatuksen alkukeskustelu on osa lapsen päivähoidon aloittamisen prosessia. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin ympäristön mahdollisia vaikutuksia alkukeskustelun merkitykselle ja vanhempien kokemuksia lapsensa varhaiskasvatuksen alkukeskustelusta. Tutkimuksesta nousi myös tietoa varhaiskasvatustoiminnan kehittämiseen vanhempien toiveiden pohjalta.

Tutkimus paikallistuu Turun kaupungin eteläisen varhaiskasvatusalueen Ispoisten-Petreliuksen päivähoitoyksikköön. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena ja tutkimusaineisto on kerätty puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Tutkimuksen haastatteluihin osallistui kuusi vanhempaa, joista kolmella lapsen varhaiskasvatuksen alkukeskustelu oli toteutunut kotona ja kolmella päiväkodissa. Tutkimusaineiston analyysi toteutettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyyysiä mukailien.

Tutkimustuloksissa alkukeskustelu nousee merkitykselliseksi lapsen päivähoiton aloituksessa. Ympäristön merkitys tulee ilmi lapsen ja kasvattajan välisen suhteen muodostumisessa sekä vanhemman luottamuksen rakentumisessa. Koti koetaan turvalliseksi ja rennoksi alkukeskustelun ympäristöksi, jossa lapsella on turvallista tutustua kasvattajaan. Päiväkodissa käydyissä alkukeskusteluissa nousi merkitykselliseksi aikuisten välisen yhteistyön pohjan luominen.

Tämän tutkimuksen tutkimustuloksia ei voida yleistää laajalle varhaiskasvatuksen kentälle, koska tutkimus kohdistuu yhden varhaiskasvatusyksikön vanhempien kokemuksiin. Tutkimuksen pohjalta voidaan kuitenkin lisätä varhaiskasvattajien tietoutta alkukeskustelun merkityksestä perheille ja nostaa esille näkökulmia työn kehittämiseksi.

ASIASANAT:

varhaiskasvatuksen aloitus, alkukeskustelu, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, kasvatuskumppanuus, teemahaastattelu, ympäristö

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2018 | 58 + 7

Minna Rintala Tiina Vallasto

”WORDS CAN'T EVEN DESCRIBE HOW IMPORTANT IT FELT”

-Parent's experiences of initial discussion in early childhood education

The initial discussion of early childhood education is a part of the child's day care process. The aim of this study was to bring to light the potential impact of the environment on the initial discussion and the parents' experience of the first early discussion of their child's early education. Information on the parents' wishes of ways to improve early childhood education was also obtained from the research.

This study took place in the day care unit of Ispoinen-Petreljus in the Southern Early Childhood Education District of Turku. This thesis was carried out as a qualitative research and the research material was collected through semi-structured thematic interviewing. Six parents participated in the study interviews, of which three early childhood education discussions took place at home and three at day care center. The analysis of the research material was carried out by adapting theory-based content analysis.

In the research results, the initial discussion becomes significant when a child starts day care. The importance of the environment is reflected in the relationship between the child and the educator and gaining the parent's trust. The home is considered a safe and relaxed environment for the initial discussion where the child can safely get to know the educator. During the initial discussion at the day care center, creating a mutual sense of co-operation between the adults was important.

The research results of this study can not be generalized in a larger field of early childhood education as the research focuses on the experiences of parents of one early childhood education unit. However, based on the research, it is possible to increase the awareness of early childhood education educators about the importance of the initial discussion for families and to bring to light perspectives on how to develop work.

KEYWORDS:

starting day care, initial discussion, cooperation with parents, educational partnership, thematic interview, environment

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 YMPÄRISTÖN VAIKUTUS LAPSEN KEHITYKSEEN JA KASVUUN	10
2.1 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria	12
2.2 Koti ja päivähoito lapsen ympäristöinä	14
3 YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSEN JA VANHEMPIEN VÄLILLÄ	17
3.1 Varhaiskasvatuksen näkökulma yhteistyön toteutumiselle	19
3.2 Vanhempien huomiointi ja osallisuus	21
3.3 Lapsi yhteistyön keskiössä	22
4 KASVATUSKESKUSTELUT OSANA YHTEISTYÖTÄ	24
4.1 Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut	24
4.2 Varhaiskasvatuksen alkukeskustelu	26
5 KOTIKÄYNNIN MERKITYS	30
6 TUTKIMUSASETELMA	35
6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	35
6.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen	35
6.3 Aineiston analyysi	38
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	40
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
7.1 Vanhempien kokemuksia alkukeskustelusta	42
7.1.1 Alkukeskustelu vanhempien huolten hälventäjänä	43
7.1.2 Lapsen yksilöllisyyden huomiointi	44
7.1.3 Ympäristön vaikutus alkukeskustelun merkitykselle	45
7.1.4 Suhteen syntyminen lapsen ja kasvattajan välillä	47
7.2 Päivähoidon aloittaminen ja yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa	49
7.2.1 Henkilökunnan toiminta	49
7.2.2 Luottamuksen syntyminen	51
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEAT	54
LÄHTEET	57

LIITTEET

Liite 1. Alkukeskustelulomake

Liite 2. Haastattelukutsu

Liite 3. Haastattelurunko

KUVIOT

Kuvio 1. Lapsen ympäristöt ekologisen systeemiteorian mukaan. (mukaillen Hujala ym. 2007.) 13

Kuvio 2. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyön rakentumisen portaat. (mukaillen Kekkonen 2009.) 18

Kuvio 3. Lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa - huomioitavia asioita. (Turun kaupunki 2017, 16.) 27

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme sijoittuu varhaiskasvatuksen kentälle, jota säätelee uudistettu varhaiskasvatuslaki. Eduskunta hyväksyi kesäkuussa 2018 uuden varhaiskasvatuslain (Varhaiskasvatuslaki 540/2018), joka tuli voimaan 1.9.2018. Uudessa laissa lapsen etu nostetaan keskiöön ja se on huomioitava suunniteltaessa ja järjestettäessä varhaiskasvatusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.) Lakiuudistuksen pohjalta Opetushallituksen vuonna 2016 julkaisemassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa huomio kiinnitetään lapseen ja hänen hyvinvointiinsa. Varhaiskasvatuksen kentällä huomio kiinnittyy varhaiskasvatuksen uudistuksiin, laatuun, toimintakulttuurin tarkasteluun ja sen kehittämiseen.

Opinnäytetyömme aiheeksi valikoitui varhaiskasvatuksessa käytävä alkukeskustelu. Työskentelemme molemmat varhaiskasvatuksessa ja lasten päivähoiton aloitus on osa työtämme. Päivähoidon aloitus on merkittävä tapahtuma lapselle ja perheelle ja siksi varhaiskasvatuksen toiminnassa tulee kiinnittää siihen huomiota. Onnistunut päivähoiton aloitus rakentaa pohjaa lapsen ja perheen varhaiskasvatuksen polulle. Alkukeskustelu on merkittävässä roolissa lapsen päivähoiton aloitusprosessissa. Koemme tärkeäksi, että alkukeskusteluun, sen toteutukseen ja kehittämiseen kiinnitettäisiin enemmän huomiota varhaiskasvatuksessa. Jotta saamme tietoa perheen ja lasten vanhempien kokemuksista alkukeskustelusta, on sitä kysyttävä juuri heiltä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö alkaa lapsen saadessa päivähoitopaikan ja perheen tullessa varhaiskasvatuksen asiakkaiksi. Perheen tarpeet lapsen hoidon aloittamiselle voivat olla monenlaisia.

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa enenemissä määrin lasten ja vanhempien osallisuuden mahdollistamista ja myös se ajatus on taustamotivoijana kotiin tehtävään alkukeskusteluun. Jotta lasta voidaan yksilöllisesti paremmin ymmärtää ja tukea varhaiskasvatuksessa, on perhe nähtävä kokonaisuutena ja suhde vanhempiin tulee olla luottamuksellinen. Tämän yhteistyösuhteen luominen aloitetaan usein alkukeskustelussa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) nimetään kasvatuskumppanuus huoltajien kanssa tehtäväksi yhteistyöksi. Yhteistyöllä on erittäin tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa, jotta lapsen vanhemmat ja henkilöstö voivat yhdessä sitoutua lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Henkilöstöltä edellytetään

perheiden moninaisuuden huomioimista sekä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta, jotta yhteistyössä toteutuu vuorovaikutteisuus. Lapsen kehityksen ja oppimisen kuvaaminen myönteisesti huoltajien ja henkilöstön päivittäisissä keskusteluissa, luovat pohjaa lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle ja luottamuksellisen suhteen syntymiselle. Erityisen tärkeää yhteistyö on siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2016, 32–33.)

Suomessa päivähoidon on lähtenyt aikanaan ajatuksesta tarjota tukea ja apua sellaisille lapsille, joiden kotioloista ei oletettu löytyvän riittävästi tukea lapsen kehityksen turvaamiseksi. Jo tuolloin lastentarhoihin liittyi myös sosiaalinen ulottuvuus. Tänä päivänä varhaiskasvatuksella on myös roolinsa tukemassa ja turvaamassa sellaistenkin lasten kehitystä, joilla nähdään olevan riski riittämättömään hyvinvointiin perheensä ympäristössä. (Kalland 2012, 147-148.)

Naisten työssäkäynti ja vaatimukset tasa-arvoiseen mahdollisuuteen osallistua yhteiskunnalliseen elämään sekä yksityisten päivähoitojärjestelyiden tarjonnan riittämättömyys vaikuttivat päivähoitolain syntymiseen, joka edelsi nykyistä varhaiskasvatustalain (540/2018). Subjektillisesta päivähoito-oikeudesta alettiin puhua, kun vuonna 1996 lakiin tuli muutos, jonka myötä kaikille lapsille tuli järjestää mahdollisuus päivähoitopaikkaan vanhempainrahakauden päätyttyä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010b, 54-55.) Voidaan ajatella, että Suomessa valtiolla on osittain perinteisen perheiden arkeen vaikuttaneiden suku- ja kyläyhteisöjen rooli. Lapsiperheille on tarjolla julkisesti tuettuja palveluja ja etuuksia, joista varhaiskasvatustalain on yksi. (Silvén & Kouvo 2008, 101.)

Nykyään varhaiskasvatuksessa katse on selkeästi suunnattu lapseen ja hänen tarpeisiinsa. Varhaiskasvatuksen kehittämistyössä pohditaan laatua ja siten myös lapsen hoidon aloittamisen onnistumista. Jo 2000-luvun alussa lapsen päivähoiton aloitusvaihe nousi huomion kohteeksi silloisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) myötä kasvatuskumppanuusajattelu alkoi juurtua päiväkotien käytäntöihin. Tieto lisääntyi, etenkin alle kolme vuotiaan lapsen tarpeista ja kokemuksista päivähoitossa. Huomiota kiinnitettiin pienen lapsen ensimmäiseen siirtymiseen pois tutusta kodin piiristä ja tämän myötä varhaiskasvatustyö sai uusia käytäntöjä. Keskeisiksi tekijöiksi prosessissa nousivat henkilöstön ja vanhempien yhteistyön merkitys ja kasvatusyhteistyön lähtökohtien luominen sekä tämän yhteistyön avulla lapsen turvallisesta siirtymisestä kodista päiväkodin ympäristöön ja kiintymyssuhteista huolehtiminen. (Karikoski & Tiilikka 2017, 80-81.)

Kasvatuskumppanuuden idea tuotiin esille jo 1990-luvulla ja sen kehittäminen alkoi 2000-luvulla. Kasvatuskumppanuus käsite aiheutti paljon pohdintaa ja keskustelua varhaiskasvatuksen kentällä ja se tuotti erilaisia määrittelyjä ja ratkaisumalleja eri yksiköissä. Suhtautuminen vaihteli epäröinnistä innovatiivisuuteen ja toimivien työskentelymallien kehittämiseen. (Tiilikka 2010, 66-67.)

Kaskela ja Kekkonen ovat kirjoittaneet oppaan varhaiskasvatuksen kehittämiseen Kasvatuskumppanuus -hankkeen pohjalta. Kasvatuskumppanuus -hanke on Stakesissa (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus) toteutettu monialaisena projektina. Pohjana koulutusmallissa on ollut Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen perustason työssä koulutusmateriaali. Tämä Vavu-koulutushanke (Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen perustason työssä -koulutus) oli suunnattu äitiys- ja lastenneuvoloiden henkilökunnalle. Sen tarkoituksena oli saada ennaltaehkäisevä mielenterveystyö, psykososiaalisten riskitekijöiden varhainen tunnistaminen sekä lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen kytketyksi perusterveydenhuollon työhön. (Kaskela & Kekkonen 2006, 6-7.)

Vavu-koulutuksella pyrittiin luomaan yhteisiin ammatillisiin käytäntöihin perustuvaa palvelurajat ylittävää toimintakulttuuria. Vaikka koulutus oli kehitetty ensisijaisesti äitiys- ja lastenneuvoloiden työn tarpeisiin, myös varhaiskasvatuksen ammattihenkilöitä osallistui siihen. Osallistuneet varhaiskasvatuksen edustajat pitivät koulutuksen sisältöä hyödyllisenä päivähoiton kasvatustyössä. Kasvatuskumppanuuden koulutuksessa on sovellettu osin tätä Vavu-koulutusmallia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 7.) Kasvatuskumppanuus -koulutusmalli toi perheen kotona tapahtuvan tutustumiskäynnin varhaiskasvatuksen työkäytännöksi. Kaskela ja Kekkonen käyttävät oppaassaan varhaiskasvatuksen kotona käytävästä alkukeskustelusta termejä varhaiskasvatuksen tutustumiskäynti ja aloituskeskustelu. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.)

Kaskela ja Kekkonen ovat kirjanneet varhaiskasvatuksen kotikäyntinä tehdyn aloituskeskustelun tavoitteiksi: 1) Tutustua lapseen ja nähdä miten hän toimii kotiympäristössä vanhempiensa kanssa. 2) Edistää lapsen turvallista päivähoiton alkua. 3) Luoda pohja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle. 4) Kuulla vanhempien odotuksia päivähoitosta ja heidän kasvatuskäsityksiään. 5) Luoda pohja vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden väliselle suhteelle ja kasvatuskumppanuudelle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 129.)

Varhaiskasvatuksen alkukeskustelusta oli haastavaa löytää aiempaa tutkimustietoa, vaikka mielestämme alkukeskustelu on päivähoiton aloituksen yksi peruspilareista. Alkukeskustelu on sisällytetty osaksi monia opinnäytetyön sisältöjä, mutta vain muutama opinnäytetyö keskittyy ainoastaan varhaiskasvatuksen alkukeskusteluun.

Tutkimuksemme avusteeksi ja pohjatiedon saamiseksi laadimme kyselyn päiväkodinjohtajille koskien kunkin päivähoitoyksikön kotona käytyjä alkukeskusteluja viimeisen vuoden aikana. Kysely lähetettiin sähköpostitse Turun kaupungin eteläisen varhaiskasvatusalueen 28 päiväkodinjohtajalle, joista 10 vastasi. Alkukeskustelukäytännöt päivähoitoyksikköjen suhteen näyttävät jakautuvan. Kotona käyty alkukeskustelu toteutui 60 % kyselyyn vastanneista harvoin tai ei koskaan. Neljä johtajaa kommentoi sanallisesti kotona käytävän alkukeskustelun toteutumisen ja onnistumisen edellytyksiä ja haasteita. Kommenteista nousi esiin johtajan oma asennoituminen tähän käytäntöön, ajatukset vaihtelivat innostuksesta ja kannustavasta asenteesta pelkoihin. Esimiehellä on merkittävä rooli tämänkin käytännön juurtumisessa kunkin varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuuriin.

Tutkimuksemme paikallistuu Turun kaupungin eteläisen varhaiskasvatusalueen Isposten-Petreliuksen päivähoitoyksikköön, johon kuuluu kaksi päiväkotia. Opinnäytetyösämme käytämme rinnakkain termejä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö (Opetushallitus 2016) ja kasvatuskumppanuus (Stakes 2005). Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017) käytetään termiä alkukeskustelu. Päädyimme opinnäytetyösämme käyttämään lapsen ensimmäisestä varhaiskasvatuskeskustelusta alkukeskustelu termiä pohjautuen Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan (2017).

2 YMPÄRISTÖN VAIKUTUS LAPSEN KEHITYKSEEN JA KASVUUN

Lapsen kehitykseen vaikuttaa niin perimä kuin ympäristökin ja ne muokkaavat toinen toistaan. Ihmisen käyttäytyminen on sekä perittyä, että opittua ympäristön ja perimänkin vaikuttaessa tähän voimakkaasti. Ihmisen kehityksessä kietoutuvat yhteen mahdollisessa geeniperimässä oleva alttius ja ympäristötekijöiden riskit ja mahdollisuudet, joten se on monimutkainen kokonaisuus eikä perinnöllisten tekijöiden voida ajatella olevan määrääviä ja muuttumattomia koko ihmisen eliniän. (Luoma ym. 2008, 88-89.)

Kasvu ympäristön voidaan määritellä muodostuvan lapsen ja vanhempien yhteisistä kokemuksista kotona ja sen ulkopuolella. Valtio on osaltaan vaikuttamassa lapsen kokemuksiin ihmissuhteista. Perhepolitiikalla vaikutetaan perheiden elinympäristöihin ja taloudelliseen hyvinvointiin. Suomessa suositaan molempien vanhempien, myös äitien, työssäkäyntiä ja näin ollen julkista päivähoitoa kehitetään. (Silén & Kouvo 2008, 103.)

Lapsen ja hänen sosiaalisen todellisuutensa välistä suhdetta voidaan tarkastella mahdollisten lapsen kehityksen kriisien yhteydessä. Nämä kriisit eivät ole riippuvaisia lapsen iästä vaan lapsen kehityksen ja ympäristön suhteesta. Lapselle kriittinen jakso on käännekohta, jolloin yhdestä ympäristön kokemisen tavasta siirrytään toiseen. Siirtyminen kotoa varhaiskasvatukseen piiriin on lapselle elämisen maailmaa mullistava kokemus. Päivähoidon aloittamista tarkastellaan usein stressin ja kiintymyssuhteiden näkökulmasta. Aikuisen on kuitenkin hyvä tiedostaa, että pieni lapsi on myös ehdoton, luotettava, tutkiva ja leikkivä, ympäristöstään kiinnostunut ja utelias yksilö. Läheisyyden kokemiseen lapsi tarvitsee synnynnäistä toimijuuttaan ja osallistumisen tarvettaan. Turvallisuus ja tutkiminen ovat riippuvaisia toisistaan. (Munter 2013, 125-127.)

Kronqvist myös nostaa esiin kehityksen ja oppimisen riskitekijöitä. Pienelle lapselle stressin aiheuttaa ero vanhemmasta. Siksi lapsi tarvitsee varhaiskasvatuksessa aikuisen, joka huomaa hänet ja auttaa häntä säätelemään tunteitaan. Lapsen stressitasoa laskee turvallinen kiintyminen. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää luoda turvakokemuksia, jotta lapsen stressitilanne ei jatku pitkään. (Kronqvist 2017, 23.)

Lasta stressaavissa olosuhteissa hänen kehitystään ja mielenterveyttään suojaa ja edistää perheen turvallinen ilmapiiri ja hyvä suhde vanhempiin. Vanhemmuus on dynaaminen ja ainutlaatuinen ihmissuhde, jossa lapsi ja vanhempi ovat vuorovaikutuk-

sessä. Lapsen aktiivinen rooli perheessä muovaa vanhemmuuden sisältöjä ja merkityksiä lapsen mukaan. Rakastamisen ja huolehtimisen lisäksi vanhempi ohjaa lasta ja asettaa hänelle rajoja. Lapsi muokkaa ja luo omaa kasvu ympäristöään ja vaikuttaa näin myös oman kehityksensä ehtoihin. (Solantaus & Punamäki 2008, 192-193.)

Kasvussa niin lapsi kuin hänen ympäristönsä muuttuvat ja näin ollen myös näiden vuorovaikutuksellinen suhde muuttuu. Kun kehitysnäkökulman perusteella lapsen identiteetin käsitteeseen sisällytetään prosessuaalisuus ja muutos, täsmentää se määrittelyä lapsen ja hänen ympäristönsä välisestä suhteesta. Lapsen identiteetin muutokset kumpuavat kahdesta suunnasta; lapsen sisältäpäin kumpuavasta psyykkisen organisaation muutoksista ja toisaalta ulkoapäin sosiaalisista ympäristöistä ja lapsen siirtymisistä ympäristökentältä toiselle. Nämä painovoimat ovat vuorovaikutteisia ja vaikuttavat toisiinsa. Järventie kuvaa lasten kasvu ympäristöjä puutarhoiksi, joissa päivänsäteitä ja menninkäisiä kasvatetaan. Hän vertaa kasvu ympäristöä ikään kuin lapsen sosiaalisiksi syliksi, jossa lapsen tulisi saada hyvää ravinnetta kasvaakseen ja kehittyäkseen tasapainoisesti. Tässä ovat perheen ja kodin lisäksi osallisena muut institutionaaliset yhteisöt ja yhteiskunnan rakenteet, joissa lapsi on elämässään osallisena. Jossakin vaiheessa päivähoitopaikka, siellä olevine ihmisineen, voi olla jopa kotia keskeisempi lapsen identiteetin kasvattaja. Tärkeää lapsen kehityksen kannalta on sosiaalisten yhteyksien sisältö eli se tunneilmapiiri, jossa lapsi elää kotona ja päiväkodissa. Toisin sanoen tunneilmapiirin laatu on merkityksellinen asia. Tieto lapsen kasvu ympäristön ongelmista tai ympäristön vaikutuksesta lapseen ei riitä, vaan keskiössä on aina itse lapsi. (Järventie 2008, 210-229.)

Sensitiivisyys niin vanhemmuudessa kuin lapsen muilla hoitajilla on tärkeässä roolissa lapsen kehittämisessä. Sensitiivinen vanhempi tai hoitaja havaitsee lapsen viestejä, tulkitsee ne oikein ja reagoi oikea-aikaisesti. Hoitava aikuinen luo toistuvia rutineja, joita lapsi oppii ennakoimaan aikuisen ääntelystä ja toiminnasta. Arjen hetkissä ja toiminnoissa lapsi motivoituu jakamaan kokemuksiaan. Merkityksistä, joita lapsi ja häntä hoitava aikuinen antavat arjen tapahtumille, rakentuu lapsuus ja vanhemmuus. (Silén & Kouvo 2008, 101-102.)

Päiväkodin henkilöstö luo ilmapiirin, jossa lapsi viettää suuren osan arjen valvellaolo ajastaan. On tärkeää, että henkilökunta tiedostaa tämän ja on valmis panostamaan laadullisen ja turvallisen tunneilmapiirin luomiseen. Lapsen ja perheen tunteminen auttaa kehittämään työtapoja siten, että pystytään luomaan luottamuksellisia suhteita.

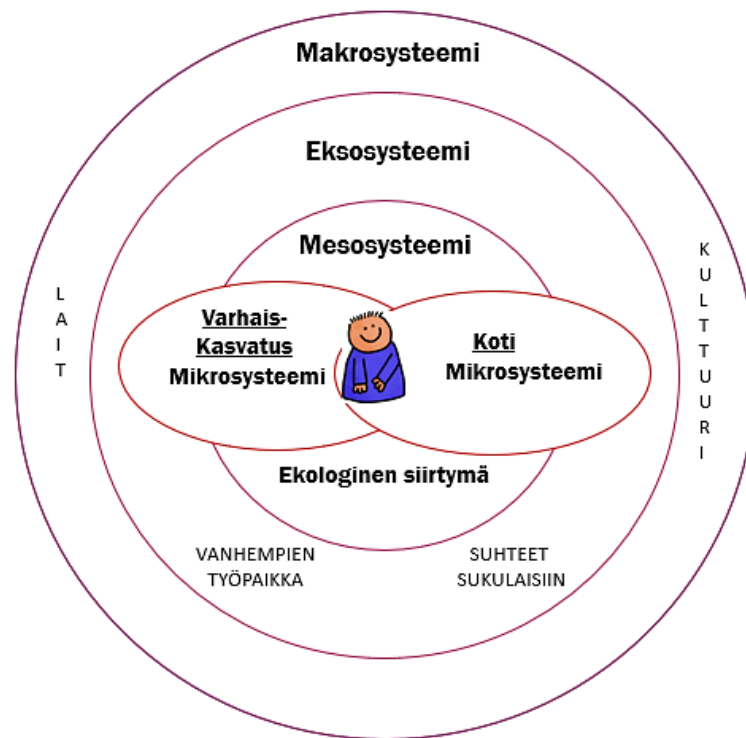
Lapselle eri ympäristöt ovat fyysisyyden lisäksi tunteiden täyttämiä ja lapsi kokee ne kokonaisvaltaisesti. Vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys. Päiväkodissa tunneilma-
piiri on kasvattajien vastuulla ja tärkeässä asemassa lapsen aloittaessa päivähoiton.
Kotona tunneilma-
piirin luomisessa osuutta on koko perheellä. Vanhempien vuorovaiku-
tuksella on kantava voima ja se heijastuu lapsen hyvinvointiin.

2.1 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria

Urie Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria on eniten käytetty teoria erilaisia siirty-
miä koskevissa tutkimuksissa. Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria toi 1970-
luvulla esiin yhteisön vaikutuksen lapsen kehityksen kentälle. Se laajensi ajattelua pie-
nen lapsen ja hänen kasvattajansa välisen vuorovaikutuksen vaikutuksista lapsen kehi-
tykseen. Bronfenbrenner huomioi myös laajemman yhteisön ja yhteiskunnan eri raken-
teiden vaikutuksen. Bronfenbrenner on nostanut esiin biologisen kehityksen lisäksi ymp-
päristön vaikutuksen lapsen kehitykseen ja analysoinut yhteiskunnan, perheen ja yksi-
lön vuorovaikutusprosesseja. Teorian pohjana on ajatus yksilön kehittymisestä vuoro-
vaikutuksessa häntä ympäröivien ihmisten ja yhteiskunnallisten järjestelmien ja kulttuu-
rien kanssa. Teoria huomioi perheen lisäksi myös muut lapsen ympäristöt. (Bron-
fenbrenner 1979, 3, 6-8.)

Lapsi on kasvava ja muuttuva kokonaisuus, joka osallistuu ja vaikuttaa myös itse ymp-
päristöönsä ja sen rakentumiseen. Kehitys ei tapahdu vain ympäristön vaikutuksesta
vaan vuorovaikutus yksilön ja ympäristön välillä on vastavuoroista. Siksi samassa ymp-
päristössä kasvaa ja kehittyy erilaisia lapsia. Lapsen tärkein kasvuympäristö on hänen
perheensä. Lapsen aloittaessa päivähoiton liittyvät perheen lisäksi yhteiskunnalliset
tekijät osaksi hänen kasvatustapahtumaansa. Näin ollen kehitys, kasvu ja oppiminen
tapahtuvat ympäristön yhteisprosessina. (Salminen & Tynninen 2011,19.)

Ekologisessa systeemiteoriassa yksilön ympäristöt on määritelty neljään tasoon, jotka
ovat rakentuneet sisäkkäin ja vuorovaikuttavat keskenään. Bronfenbrenner nimesi ta-
sot mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmiksi. (Puroila & Karila 2001, 207–208.) Eko-
logista teoriaa varhaiskasvatuksen valossa tarkasteltaessa, systeemitasoilla tapahtuva
kasvatuksellinen vuorovaikutusprosessi ja niiden toimijat muodostavat tutkimuskohteen
(Puroila & Karila 2001, 221-222).

Kuvio 1. Lapsen ympäristöt ekologisen systeemiteorian mukaan. (mukaillen Hujala ym. 2007.)

Mikrosysteemin muodostavat lapsen lähiympäristöt, jotka koostuvat toiminnoista, rooleista ja ihmisten välisistä suhteista, joissa yksilö on itse aktiivisena osapuolena. Lapsen mikrosysteemit eli lähimmät ympäristöt ovat koti, päiväkotia, koulu ja kaveripiiri. (Puroila & Karila 2001, 208.)

Mikrojärjestelmien väliset suhteet, joissa lapsi on mukana, muodostavat mesosysteemin. Usein lapsen ensimmäinen mesosysteemi muodostuu hänen aloittaessaan päivähoidon, jolloin kodin ja varhaiskasvatuksen mikrosysteemit kohtaavat. Bronfenbrenner kutsui kyseistä siirtymävaihetta ekologiseksi siirtymävaiheeksi. Mesosysteemi syntyy mikroympäristöjen keskinäisistä vuorovaikutuksista, jolloin mikrosysteemeissä toimivat vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät yhteistyötä, joka vaikuttaa lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Bronfenbrenner 1979, 6; Puroila & Karila 2001, 208–209.)

Eksosysteemejä ovat ne ympäristöt, joihin lapsi ei itse ota aktiivisesti osaa eikä hänellä ole niihin henkilökohtaista kosketusta. Näissä ympäristöissä tapahtuvat asiat vaikuttavat

välillisesti lapsen kehitykseen, vaikka lapsella ei ole niihin henkilökohtaista kosketusta. Eksosysteeminä voi toimia vanhempien työ ja suhteet sukulaisiin. (Puroila & Karila 2001, 208–210.) Varhaiskasvatusta säätelevät lait, poliittinen tilanne, kulttuuri ja sosiaalijärjestelmän rakenteet kuuluvat makrosysteemeihin. Makrotason systeemi määrittää vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvatustyötä yhteiskunnan perhepoliittisilla toimenpiteillä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 48.)

2.2 Koti ja päivähoito lapsen ympäristöinä

Tässä tutkimuksessa olemme käsitelleet lapsen ympäristöjä Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) tutkimuksen ja siihen perustuvan teoksen (2010) pohjalta. Kyrönlampi-Kylmäsen tutkimus tavoittelee lasten kokemuksia liittyen sekä kotiin, että päiväkotiin heidän itsensä tuottamana paikkana.

Viime aikoina on keskustelu päiväkodista lapsen tilana muun muassa turvallisuuden, terveyden ja tarkkailun näkökulmasta, kuten tarkastelemalla päiväkodin neliömääriä lasta kohden. Moni lapsi viettää päiväkodissa suuren osan arkipäivistään, joten on aiheellista miettiä päiväkotia myös lasten paikkana, lasten kokemuksista ja näkökulmista lähtien. On tärkeää kuunnella heidän mielipiteitään omasta ympäristöstään. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010a, 197.)

Yhteisönä lapsi kokee päiväkodin haastavana, koska lapsen on löydettävä oma paikkansa niin ryhmässä kuin lasten ja aikuisten keskuudessa sekä oltava oma itsensä toiveineen ja ajatuksineen. Päiväkodissa lapsen elämä koostuu jatkuvista kohtaamisista. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010a, 202.)

Koti ei välttämättä esittäydy vain fyysisenä paikkana, jossa lapsi on ja elää. Koti voidaan ajatella mielentilana, johon liittyy lapsen yksilöllisiä tunteita, kokemuksia ja se syntyy ajassa toiminnan kautta. Kyrönlampi-Kylmänen kuvaa kotia lapselle paikkana, jossa hänen rakkaimmat ihmisensä ovat. Tunneside vanhempiin on ensisijainen ja lapset iloitsevat yhdessäolosta ja yhdessä tekemisestä. Kotona on myös tilaa ja mahdollisuuksia salaisille leikeille. Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) tutkimuksen perusteella koti näyttäytyy vapaamman käyttäytymisen paikkana päiväkotiin verrattuna ja toimintaa rajoittavia sääntöjä ja kieltoja on vähemmän. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010a, 197, 205–206.)

Lapsen maailmaan välittyvät vanhemman stressi ja väsymys. Lapsen näkökulmasta miellyttävä yhdessäolo jää vähäiseksi vanhemman kiireen vuoksi. Lapsi kokee kodin kuitenkin paikkana, jossa vanhempi on läsnä hänelle eikä lapsen tarvitse jakaa vanhempaa työasioiden takia. Elämäntilanteessa olevat häiriöt koskettavat lasta kokonaisvaltaisesti. Häiriöitä voi aiheuttaa vanhemman väsymys, kiire tai riita lapsen kanssa. Aamuinen riita kotona saattaa jäädä lapsen mieleen koko päiväksi. Toisaalta positiivinen tunne, kuten vanhemman lämmin hyvästely päiväkodin eteisessä, vaikuttaa suotuisasti lapsen hyvinvointiin. Lapset aistivat vanhempiensa tunnetiloja ja pyrkivät organisoimaan toiminnallaan kodista sellaisen paikan, jossa vanhemman kokema väsymys vähenisi. Lasten toiminta pyrkii myös siihen, että heillä itsellään on mahdollisuus olla vanhemman läheisyydessä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010a, 206-207.)

Kyrönlampi-Kylmäsen tutkimuksesta (2007) tuli esille, että lasten arjen rytmi rakentui osaltaan siirtymisistä kodin ja päiväkodin välillä. Kodista lähdetään ja sinne palataan. Yhteistä näille paikoille on leikin tärkeä merkitys lapsille. Paikasta toiseen siirryttäessä näiden kahden maailman kokemukset kulkevat lapsen matkassa. Kokemuksellista eroa lapset määrittelevät usein leikin ja vanhempien läsnäolon kautta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010a, 209.)

Päiväkodissa lapsi ei välttämättä kykene luomaan läheistä suhdetta päivähoiton kasvattajiin päiväkodin ympäristössä, mikä vaikuttaa hänen turvallisuuden tunteeseensa. Kaipauksen ja ikävän tunne on läsnä silloin, kun päiväkotia on osaltaan lapselle vanhemman muisteluajakauppa. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää tunnistaa lapsen kaipaus. Lapsella voi olla päiväkodissa vanhempiensa kuvia mukana ja niiden katselu yhdessä kasvattajan kanssa lieventää ikävän tunnetta. Lapsen tunnesuhde aikuisiin päivähoitossa on erilainen kuin vanhempiin tai muihin lapsen perheenjäseniin. Lapsi oppii, miten päiväkodin eri aikuiset kohtaavat hänet ja ovat juuri hänestä kiinnostuneita. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 154-157.)

Lapsen päivittäistä arkea on varhaiskasvatusympäristö ihmisineen ja tapahtumineen. Varhaiskasvatuksen piirissä olevalla lapsella on kahden kasvuympäristön todellisuus, kodin ja päivähoiton yhteisöt. Lapsi rakentaa suhteita perheen ulkopuolisiin aikuisiin ja vertaisryhmän lapsiin päiväkodissa. Lapsi-vanhempi suhteen lisäksi kasvatuskumppanuus ajatuksessa on tarkasteltava vuorovaikutusta, joka syntyy päiväkodissa lapsen ja kasvattajan sekä kasvatusyhteisön kesken. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.)

Päivähoidon alkaessa nämä kaksi ympäristöä yhdistyvät. Millaiseksi lapsen ja perheen kokemukset päiväkodista muotoutuvat, on osaltaan kiinni aloituksen onnistumisesta. Alkukeskustelu on merkittävässä roolissa tässä tapahtumassa.

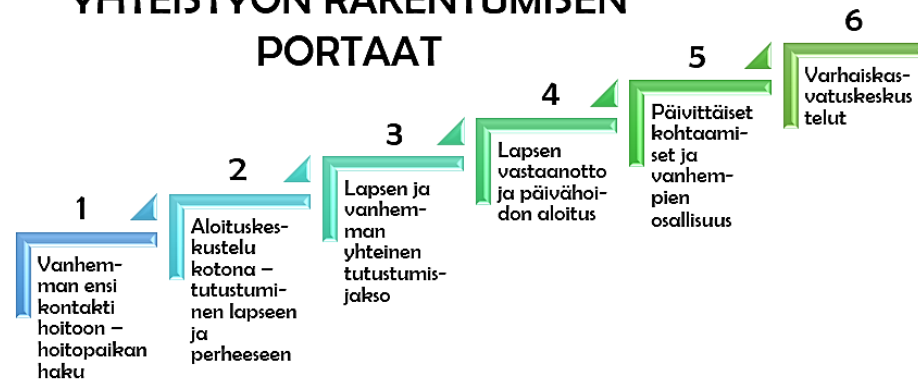

3 YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSEN JA VANHEMPIEN VÄLILLÄ

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2016) on kirjattu yhteistyön tavoitteeksi tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että se mahdollistaa jokaiselle lapselle hänen oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sitouttaa sekä huoltajat että henkilöstön lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. (Opetushallitus 2016, 32-33.)

Lapsen tullessa varhaiskasvatuksen piiriin, hän tuo sinne mukanaan oman siihenastisen elämäkokemuksensa. Tähän vaikuttavat merkittävästä lapsen ja hänen huoltajiensa väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Lapsen vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välinen yhteistyö varmistaa lapsen elämään jatkuvuuden ja turvallisuuden kokemisen. Henkilöstön on tärkeää luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien kohtaaminen avoimesti, arvostavasti ja tasavertaisesti mahdollistaa heidän ja päiväkodin henkilöstön yhteisen kasvatustehtävän toteutumisen lapsen parhaaksi. Lapsen hyvinvoinnin kannalta siirtymävaiheiden suunnittelu ja arviointi on tärkeää. Siirtymävaiheiden huomioiminen on tärkeää myös lapsen kehityksen ja hänen oppimisensa kannalta. (Opetushallitus 2016, 18.)

VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATUKSEN YHTEISTYÖN RAKENTUMISEN PORTAAT

Kuvio 2. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyön rakentumisen portaavat. (mukailen Kekkonen 2009.)

Ihanteellisimmassa tilanteessa vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö rakentuu portaittain. Ensimmäinen askel on hoitopaikan hakeminen ja hoitosopimuksen laatiminen päiväkodin johtajan kanssa. Alkukeskustelun toteutuminen kotona ennen lapsen hoidon alkua mahdollistaa niin lapsen tutustumisen kasvattajaan kuin kasvattajan tutustumisen lapseen ja perheeseen. Alkukeskustelussa voidaan yhdessä miettiä millainen tutustumisjakso tuntuu perheelle sopivalta. Ahosen (2017, 124-125.) mukaan vanhemmille tulee tarjota tietoa lapsen pehmeään siirtymisen merkityksestä ja lapsen turvallisuuden tunteen säilyttämisen tärkeydestä läpi prosessin. Tämä voidaan toteuttaa suunnittelemalla siirtymä portaittain eteneväksi siten, että vierailut päiväkodissa pitenevät asteittain ja lapsen ensimmäiset ryhmään jäämiset ilman vanhempaa ovat lyhyitä. Perheen yhteisen tutustumisjakson jälkeen lapsi, perhe ja kasvattajat ovat luoneet jo suhdetta välilleen ja tämä helpottaa päivähoiton alkua sekä lapsen vastaanottoa. Yhteistyön rakentuminen jatkuu vanhempien ja kasvattajien päivittäisissä kohtaamisissa ja vähintään kerran vuodessa tapahtuvissa varhaiskasvatuskeskusteluissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) nimetään kasvatuskumppanuus huoltajien kanssa tehtäväksi yhteistyöksi. Yhteistyöllä on erittäin tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa, jotta lapsen vanhemmat ja henkilöstö voivat yhdessä sitoutua lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Henkilöstöltä edellytetään perheiden moninaisuuden huomioimista sekä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta, jotta yh-

teistyössä toteutuu vuorovaikutteisuus. Lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle luovat pohjaa lapsen kehityksen ja oppimisen kuvaaminen myönteisesti huoltajien ja henkilöstön päivittäisissä keskusteluissa. Erytisen tärkeää yhteistyö on siirtymävaiheissa, kuten lapsen päivähoiton alkaessa. (Opetushallitus 2016, 32–33.)

Yhteiskunnalliset rakennetekijät ovat muokanneet myös perheiden ekokulttuuria ja sen myötä perheiden tarpeet ja odotukset varhaiskasvatusta kohtaan ovat vaihtuneet. Näihin vastaaminen edellyttää henkilökunnalta asiantuntevaa pedagogista osaamista työssään. Yhteistyön kehittämiseen haastaa kasvattajien kokonaisnäkömyksen laajentuminen perheiden muuttuneiden elämäntilanteiden suhteen. Voidaan ajatella, että yhteistyö mahdollistaa vanhempien aktiivisen osallistumisen lapsen päivähoitoprosessin ajan. Erytisen tärkeää vanhempien osallistuminen prosessiin voidaan katsoa olevan lapsen päivähoiton aloitus- ja tutustumisvaiheessa. (Tiilikka 2010, 68-69.) Kalland (2012, 151.) toteaa perheellä olevan suurimman vaikutuksen lapsen kehitykseen. Hänen mukaansa enemmän huomiota kaipaa kuitenkin vanhempien ja henkilökunnan välinen vuorovaikutus.

Yhteistyö on aina vastavuoroista, se on antamista ja saamista. Asioiden sujussa yhteisen toiminnan tuloksena syntyy tunne toimivasta yhteistyöstä. Yhteistyö samojen tavoitteiden saavuttamiseksi liittyy yhteen monenlaista osaamista ja avaa uusia toimintatapoja. Lapsi ja perhe tulee ottaa mukaan työskentelyyn ja rakentaa yhteistyö heidän omista lähtökohdistaan käsin. Yhteistyön tarkoituksena on lapsen ja perheen tilanteen hahmottaminen kokonaisvaltaisesti päätöksenteon ja suunnittelun tueksi. Yhdessä pyritään asettumaan toimijoiksi, niin perhe kuin työntekijät, jotka asiantuntemuksensa yhdistäen löytäisivät tarvittavia tuen muotoja tai arkea helpottavia toimintamalleja. (Heinonen ym. 2016, 185.)

3.1 Varhaiskasvatuksen näkökulma yhteistyön toteutumiselle

Vastuu toimivan kasvatusyhteistyön rakentumiselle on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Varhaiskasvatusyksiköiden olisi järkevää laatia suunnitelma siirtymätilanteita ajatellen, kuten esimerkiksi lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen. Henkilökunnan tulisi kertoa vanhemmille niistä mahdollisuuksista, joita voidaan hyödyntää lapsen siirtymävaiheessa. Ajan varaaminen rauhallisiin keskusteluihin vanhempien kanssa auttaa tavoitteisiin pääsyä. Näin tutustumista tapahtuu puolin ja toisin, jolloin kasvatusyhteistyön jatkaminen helpottuu. (Ahonen 2017, 123-125.)

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaan vanhemmille tulee luoda mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatustoiminnan ja sen tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Ahonen kuvaa kirjassaan yhteistyöhön kannustavina ideoina mm. yhteisten vanhempainiltojen avaajina vanhempien omia kysymyksiä tai mieltä askarruttavia asioita ja tieto- ja viestintäteknologian monipuolisen hyödyntämisen. (Ahonen 2017, 126.) Kasvattaja lähtee rakentamaan yhteistyötä vanhempien kanssa kuuntelijan, keskusteluyhteyteen kutsujan ja luottamuksen rakentajan positioiden kautta (Kekkonen 2012, 168).

Kanninen ja Sigfrids toteavat tien vanhempien sydämeen käyvän lapsen kautta. Kun lapsi on aloittamassa päivähoiton, tulee kasvattajan tarjota tietoa siirtymävaiheesta ja auttaa vanhempaa ymmärtämään omaa rooliaan siinä sekä lapsen reaktioita muutoksessa. Kasvattaja antaa positiivista palautetta lapsesta sekä lapsen ja vanhempien välisestä vuorovaikutuksesta. Kasvattaja on herkällä korvalla myös mahdollisista huomioitavista puutteista ja valmis keskustelemaan näistä vanhempien kanssa yhdessä. Vanhempien omat kokemukset vaikuttavat heidän kykyynsä tukea lasta päivähoiton alkaessa. Asioiden ääneen sanominen ja jakaminen lisäävät yleensä turvallisuuden tunnetta. Koska kaikki lapset ja perheet ovat yksilöllisiä, kasvattajan haasteena on löytää aito kohtaava dialogi kulloisessakin tapauksessa. Kanninen ja Sigfrids puhuvat kirjassaan omahoitajamallista. Tekstissä kuvatut omahoitajan ominaisuudet perhettä kohdattaessa tulisi löytyä kaikilta varhaiskasvatuksen ammattilaisilta heidän ottaessaan vastaan uutta lasta ja perhettä päivähoitoon. Heidän tulisi löytää sellainen tapa toimia, mikä välittäisi vanhemmille arvostuksen, välittämisen ja kohdatuksi tulemisen tunteet. Myös avoin kiinnostus lapsesta ja hänen kasvuympäristöstään on tärkeää. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133-135.)

Naughtonin ja Hughesin tutkimuksessa vanhempien ja kasvattajien välisestä yhteistyöstä nousi esille vanhempien kritiikkiä yhteistyöstä päiväkodin kanssa. Vanhemmat olivat kokeneen, etteivät he olleet tulleet kuulluiksi eikä heidän oikeutensa kuulla lapsensa toiminnasta ollut toteutunut. Kasvattajien tulee kohdata vanhemmat avoimesti luomatta ennako-oletuksia vanhempien toiveista ja odotuksista. Ympäristöihin ja ilmapiiiriin, joissa yhteistyötä tapahtuu, on hyvä kiinnittää huomiota. Sallivan ja kunnioittavan ilmapiirin luominen rohkaisee vanhempia tuomaan esiin ajatuksiaan ja ideoitaan. (Naughton & Hughes 2011, 87.)

Kasvattajan asenne ja kyky nähdä eri tavoin toimivat perheet hyväksyvästi, vaikka heidän tapansa poikkeaisi valtavirrasta, on tärkeää. Kasvattajan on pystyttävä perustele-

maan omaa toimintaansa, etenkin tilanteissa, joissa perheen ja varhaiskasvatuksen toimintatavat poikkeavat ja perheen toiminta nostaa kasvattajassa huolen tunteita. (Naughton & Hughes 2011, 98.)

Kasvattaja arvioi asiakkaan tilannetta, omaa tehtäväänsä ja menetelmiänsä rakentaessaan vuorovaikutusta asiakkaan kanssa. Lyhyenkin kohtaamisen aikana pystyy antamaan perheelle tunteen kuulluksi tulemisesta ja asioihin tarttumisesta. Vuorovaikutus on ajatusten ja tunteiden jakamista ja peilaamista sekä yhdessä olemista ja tekemistä. Vanhemmat ja lapset aistivat sanattoman viestinnän viestejä, joten kasvattajan on hyvä olla tietoinen ilmeidensä, eleidensä ja muiden kielenulkoisten viestintämuotojen vaikutuksesta. Lapset havainnoivat kokonaisvaltaisesti ja vaistoavat yleensä helposti ihmisten tunnetiloja. Lasten kanssa kasvattajan aitous on tärkeää. (Vilén ym. 2008, 17-23.)

Ammattilaiselle kumppanuusprosessin kehittämisen tavoitteena on avata vanhemmille varhaiskasvatusprosessia ja luoda heille mahdollisuus osallistumiseen mahdollisimman täysipainoisesti (Tiilikka 2010, 73).

3.2 Vanhempien huomiointi ja osallisuus

Silvén & Kouvo nostavat tekstissään esille lapsen turvallisuuden tunteen luomisen yhdeksi vanhemmuuden keskeisimmistä tehtävistä. Uuden oppiminen, ympäristöön tutustuminen ja uusien kokemusten hankkiminen on lapselle haaste, mikäli hän ei pysty luottamaan saavansa tarvittaessa hoivaa ja lohdutusta. Kun lapsi luottaa olevansa turvassa, rohkenee hän tutustumaan uuteen ja kokeilemaan taitojaan. Vaikka länsimaissa onkin vahva usko naiseen hyvänä kasvattajana, ei isien tai muiden lapselle läheisten ihmisten merkitys ole vähäisempi. (Silvén & Kouvo 2008, 98-99.)

Kaskela ja Kekkonen kirjoittavat kasvatuskumppanuutta ohjaavista periaatteista oppaassaan "Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta". Neljä periaatetta on kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kaikkien näiden periaatteiden toteutuminen huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä on tärkeää. Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista ja on tärkeä osa alkukeskustelun tavoitteita. Lapsen ja kasvattajan välinen suhde ja tapa, jolla kasvattaja kertoo ja kuvailee lasta ja hänen päivänsä vanhemmille, ovat vanhempien mielestä luottamusta rakentavia elementtejä. Kasvattajan sensitiivinen suhde lapseen luo turvallisuuden tunnetta lapsen hyvästä hoidosta ja herättää luottamusta vanhemmissa. Vanhempien osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet

lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyen, lisäävät mahdollisuuksia luottamuksen syntymiselle. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen kaikille kasvattajien ja vanhempien vuoropuheluille vie aikaa. Toisilla luottamuksen saavuttaminen vie kauemmin kuin toisilla. Haasteet päivähoitossa tai kotona koettelevat ehkä jo syntyneitäkin luottamusta ja kasvattajalta vaaditaan uskallusta ja rehellisyyttä kertoa havainnoista vanhemmille. Asioista puheeksi oton tulee olla kuulevaa ja kunnioittavaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36-37.)

Lapsen päivähoitoprosessin aloitusvaiheesta lähtien työntekijän tulee olla kuunteleva ja kunnioittava vanhempaa kohtaan. Vanhemmalle tarjoutuu näin mahdollisuus kertoa odotuksistaan, mahdollisista huolistaan ja saada vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Vanhempi saa myös vahvan kokemuksen aktiivisena omaan lapseensa liittyvän tiedon tuottajana ja vastavuoroisessa keskustelussa hän pystyy tuomaan esiin omia kasvatuskokemuksiaan. Myönteiset ja kunnioittavat kokemukset luovat pohjan luottamukselliselle yhteistyölle vanhempien ja työntekijöiden välillä. Sen saavuttaminen vaatii aikaa ja aloituksen lisäksi tärkeitä ovat lyhyet kohtaamiset, kuulumisten vaihto lasta tuotaessa ja haettaessa päiväkodista. Vanhempien luottamus päiväkotikasvatukseen on kiinni luottamuksellisen suhteen lisäksi vahvasti myös henkilöstön ammattitaidosta, yhteistyöilmapiiristä, oman lapsen yksilöllisyyden huomioimisesta ja toiminnan pedagogisesta laadukkuudesta. (Tiilikka 2010, 70-71.)

3.3 Lapsi yhteistyön keskiössä

Koivisto kirjoittaa lapsen itsetunnon vahvistamisesta päivähoitossa ja nostaa esiin vuorovaikutuksessa syntyvän perusturvallisuuden tunteen. Usein toimintakauden alussa ryhmä on uusi ja aikuisten on keskityttävä hyvän ilmapiirin luomiseen, se ei synny itsestään. Lämminhenkiselle vuorovaikutukselle pitää olla riittävästi aikaa, jotta aikuiset ja lapset oppivat tuntemaan ja luottamaan toisiinsa. (Koivisto 2011, 47-48.)

Lapsi muodostaa käsitystä itsestään ja kokemuksistaan päivähoiton ympäristössä lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa. Kasvattajan tietoisuus omasta toiminnasta ja toimintansa vaikutuksista on osa kasvatuskumppanuutta sekä lapsi - kasvattaja -suhdetta. Tässä suhteessa kasvattaja osallistuu suoraan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. Epäsuorasti kasvattaja osallistuu lapsen tukemiseen olemalla osa päiväkodin kasvuympäristöä, jossa lapsi elää. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5-6.) Lapsi-

lähtöinen ja systemaattinen havainnointi tukee kasvattajan herkkyyttä ja aktiivisuutta ymmärtää lapsiryhmän vertaissuhteiden rakentumista. (Kyrönlampi 2011, 35).

Lämsän ajatus kasvatuskumppanuuden tavoitteesta on mahdollisuus kohdata ja ratkaista lapsen arjen haasteet siellä, missä lapsi muutenkin on. Tuki tuodaan lapsen luokse, esimerkiksi päiväkotiin. Oikeastaan lapsella on tukena kasvattajien verkosto, joka luo turvallista kasvuympäristöä lapselle ja tukee vanhempia sekä muita kasvattajia näiden kasvatustehtävässä. Tämän kaltaisen tuen ja kumppanuuden rakentaminen vaatii keskusteluja, joita kasvatuskeskustelutkin ovat. (Lämsä 2013, 52-53.)

Päivähoidon laatu lapsen näkökulmasta voidaan Kallandin mukaan nähdä turvallisena ja läsnäolevana aikuisena, johon lapsi voi kiintyä. Hoitaja tarjoaa lapselle tyydytystä hänen tarpeisiinsa ja tukee tunteiden säätelyä. (Kalland 2012, 151.)

Vanhemmille tärkeää tietoa ja ymmärrystä lapsensa päiväkoti arjesta antavat kasvattajien kanssa käydyt keskustelut. Näille ovat pohjana kasvattajan havainnointi ja dokumentointi päiväkodissa. Edellytyksenä jaetussa kasvatustehtävässä on vanhempien kuuleminen ja ymmärretyksi tuleminen omaa lastansa koskevissa asioissa. Tärkeintä joka tapauksessa on lapsi ja hänen kuulluksi tulemisensa siinä, mitä hän omista näkökulmistaan, päivittäisistä kokemuksistaan ja tuntemuksistaan kertoo. (Poikonen & Lehtipää 2009, 82.)

4 KASVATUSKESKUSTELUT OSANA YHTEISTYÖTÄ

Varhaiskasvatuskeskustelujen tavoite on aina hyvinvoiva lapsi. Vanhempien ja ammattilaisten käymissä kasvatuskeskusteluissa nousevat esille molempien osapuolien lasta, lapsen kehitystä ja oppimista koskevat käsitykset, ajattelutavat, kasvatuksen arvot ja ihmiskäsitys. (Nummenmaa & Karila 2011, 61.)

Ammatilliset keskustelut eroavat arkipäiväisestä keskustelusta tavoitteiden ja vastuullisuuden osalta. Ammatillisen henkilön tulee tunnistaa keskustelun merkitys ja tavoitteet. Hänen tulee luoda keskustelussa vuorovaikutusta vanhempien kanssa, jotta tavoitteet mahdollistuvat. Varhaiskasvatuksen arjessa keskusteluja käydään usein epäedullisessa ympäristössä ja kiireen tuntu päällä. Keskusteluihin ei juuri ole valmistauduttu ja se saattaa vaikuttaa keskustelun ammatillisuuteen. Keskusteluilla on kuitenkin merkittävä asema ja osa varhaiskasvatustyössä. (Nummenmaa & Karila 2011, 7, 13.)

Ahonen tuo esille kritiikin kasvatusyhteistyön toteutumattomuudesta asetettujen periaatteiden mukaisesti. Kerran vuodessa toteutuva varhaiskasvatuskeskustelu on riittämätön täyttämään yhteistyölle asetettuja tavoitteita. Lastentarhanopettajan hallitessa puheenvuoroja näissäkin keskusteluissa, jää vanhempien rooli varhaiskasvatuksessa pieneksi. (Ahonen 2017, 123.)

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut

Kasvatuskumppanuutta kannattelevat vahvasti kasvatuskeskustelut, joita vanhemmat ja henkilöstö käyvät (Tiilikka 2010, 74). Kronqvistin ja Jokimiehen tutkimuksessa vanhemmat tuovat esille toiveen, että kasvatuskeskusteluja järjestettäisiin useammin kuin vain kerran vuodessa. Tutkimuksen mukaan vanhemmat arvostavat käytyjä keskusteluja ja kokevat voivansa näin vaikuttaa lapsensa suunnitelmaan. Vanhemmat odottavat henkilökunnalta yhteistyöhön tarvittavia kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja. Keskusteluille toivottiin aikaa ja rauhaa esimerkiksi puoli vuosittain sekä etenkin lapsen päivähoiton alkaessa, jotta hyvä yhteistyö pääsisi alkuun. (Kronqvist & Jokimies 2008, 31-32.) Lapsen optimaalinen kasvu ja kehitys on kasvatuskumppanuudenkin ydintavoite (Tiilikka 2010, 76).

Keskustelujen pohjana on varhaiskasvatuksen puolelta ryhmän henkilökunnan havainnointi ja havaintojen jakaminen tiimissä. Lasta voidaan myös haastatella, huomioiden hänen ikätasonsa. Huoltajat saavat etukäteen mietittäväksi asioita lapsestaan, joiden pohjalta keskustelua käydään. Pääasiassa keskustelun käy ryhmän lastentarhanopettaja, mutta yksikötasolla voidaan sopia keskustelijaksi myös lastenhoitaja. Keskustelun pohjalta lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan asetetaan tavoitteita kasvattajille ja oppimisympäristölle, ei lapselle. (Turun kaupunki 2017, 8.)

Jokaiselle lapselle laadittavan varhaiskasvatussuunnitelman käytäntö perustuu lakiin (Varhaiskasvatuslaki 540/2018) ja vuosina 2005 sekä 2016 julkaistuihin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Stakes 2005; Opetushallitus 2016). Tavoitteena on ollut varhaiskasvatuksen palvelujen yhdenmukaistaminen sekä laadun ja sisällön kehittäminen (Opetushallitus 2016, 10).

Uudessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) lapselle laadittava varhaiskasvatussuunnitelma määritellään perusteellisemmin. Laki takaa, että jokaiselle lapselle suunnitelma laaditaan ja vastuu siitä on lastentarhanopettajalla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee yhdistyä vanhempien ja päivähoiton kasvattajien havainnot ja näkökulmat lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä ryhmän toiminnasta. Varhaiskasvatuskeskustelu on yksi toimintamuoto tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Vanhempien ja kasvattajien ajatusten ja mielipiteiden lisäksi uusi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) painottaa lapsen kuulemista ja hänen mielipiteidensä ja toiveidensa huomioon ottamista suunnitelman laadinnassa. Kasvattajien tehtävä on paneutua luomaan keinoja, jotta tämä lapsen äänen kuuleminen toteutuu myös pienten lasten kohdalla. (Ahonen 2017, 22.) Varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan osallistuvat vanhemmat, päivähoiton kasvattaja ja tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat tahot (Opetushallitus 2016, 10). Lapsi osallistuu varhaiskasvatuskeskusteluun ikätasonsa mukaisesti (Turun kaupunki 2017, 7).

Alasuutari nostaa tutkimuksessaan esille tulleen ristiriidan siitä, miten lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa käytetään harvoin päiväkodin kasvatustyön suunnittelussa, sen sijaan siitä on tullut lapsen arvioinnin ja perheen kotikasvatuksen ohjaamisen väline. Vanhemmat kuulevat arviota siitä, miten heidän lapsensa pärjää päiväkodissa ja onko hänellä siellä jotain erityisiä haasteita. Henkilökunnan kokemukset haasteiden puheeksi otton vaikeudesta korostavat myös lapsen arviointi näkökulmaa. Arvioinnin kohteena keskusteluissa on myös vanhempien toiminta, johon liittyy työntekijöiden neuvoja ja

palautetta vanhempien kotikasvatuksen hyväksyttävyydestä. Keskusteluissa saatettiin pohtia, miten kotona voitaisiin vaikuttaa lapsen päiväkodissa esiin tuleviin toiminnan haasteisiin sen sijaan, että pohdittaisiin mitä tilanteille voidaan tehdä päiväkodissa. (Alasuutari 2010, 190-192.)

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen pohjana käytettävä lomake ohjaa myös keskustelua. Uudessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskiöön on nostettu lapsen etu ja hänen yksilölliset tarpeensa. Varhaiskasvatuksen kentällä on tämän myötä kehitetty lapsen varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeita. Kuten Alasuutarikin (2010) toteaa, ovat lasten varhaiskasvatussuunnitelmat olleet ikään kuin listoja lasten osaamisista, joissa ei ole tullut esiin lasten taitojen tukemiseen tähtäävää pedagogista antia riittävästi. Tällä hetkellä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa painottuvat varhaiskasvatuksen pedagogiset tavoitteet ja toimenpiteet. Se haastaa arvioimaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja varhaiskasvattajien toimintaa omassa lapsiryhmässään pohjautuen ryhmän lasten tarpeisiin. Ajatuksena on pohtia varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin mukauttamista siten, että se vastaa erilaisten lasten erilaisiin tarpeisiin. (Ahonen 2017, 22-24.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan varhaiskasvatuksen tehtävät lapsen kehityksen tukemiseksi. Tavoitteet asetetaan kasvattajille ja oppimisympäristöille, ei lapselle. Keskustelussa on tarkoitus arvioida mennyttä ja suunnitella tulevaa. Keskustelu kirjataan ja huoltaja saa sen luettavakseen keskustelun jälkeen. Hänellä on mahdollisuus vielä korjata tai tarkentaa tarvittavia kohtia. Varhaiskasvatuskeskusteluun osallistunut kasvattaja jakaa sisällön, tiedon ja vanhempien kanssa sovitut asiat koko tiiminsä kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa on tarkoitus toteuttaa ja huomioida ryhmän toiminnassa ja sen suunnittelussa. (Turun kaupunki 2017, 8-9.)

4.2 Varhaiskasvatuksen alkukeskustelu

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksen piiriin, on varhaiskasvatuksen alkukeskustelulla tärkeä osa päivähoidon aloittamisen sujuvuudessa. Siirtymävaiheessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa lapsen edun mukaisesti ja tämän yhteistyön käytännöt ja rakenteet luo varhaiskasvatuksen järjestäjä (Opetushallitus 2016, 18).

Alkukeskustelussa luodaan pohjaa yhteistyölle. Yhteistyön rakentaminen aloitetaan tutustumalla lapseen ja perheeseen. Alkukeskustelussa puheenvuoro annetaan juuri

perheelle ja sen aikana kasvattajalle syntyvä tietämys lapsesta auttaa häntä ymmärtämään lasta hänen aloittaessa päivähoiton. Alkukeskustelu on tarkoitus käydä ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton, jotta vanhemmat pystyvät valmistelemaan lasta ja perhe ehtii tutustua päiväkotiin. Vanhempien ja kasvattajan luoma suhde kannattelee lasta hoidon alkaessa. Mikäli alkukeskustelun aikana on lapsen ja kasvattajan välille syntynyt suhde, auttaa se lasta siirtymätilanteessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 126.)

Alkukeskustelussa on mukana lapsen oma tuleva kasvattaja. Mukana voi olla myös työpari tai päiväkodinjohtaja. Perheestä osallistuvat lapsi ja ainakin toinen vanhempi, mieluiten molemmat vanhemmat. Myös sisarukset tai muu lapsen läheinen ihminen voivat olla mukana perheen niin halutessa. Alkukeskustelun keskeinen tavoite on rakentaa luottamuksellista suhdetta perheen ja päivähoiton välille. Vanhempien kokemus kuulluksi tulemisesta luo pohjaa tälle suhteelle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 127.)

Kuvio 3. Lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa - huomioitavia asioita. (Turun kaupunki 2017, 16.)

Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan (2017) on kirjattu huomioitavia asioita lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Alkukeskustelu on tärkeässä roolissa tässä prosessissa. Ero huoltajista saattaa olla lapselle aivan uusi kokemus ja tuleminen uu-

teen ympäristöön ja vielä outojen aikuisten hoitoon, on iso muutos lapsen arkeen. Siksi siirtymistä tulee valmistella sopien toimintatavoista yhdessä perheen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelma toteaa alkukeskustelun olevan perusta yhteistyölle, jossa tietoa lapsesta siirtyy varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen käytännöistä tietoa perheelle. Alkukeskustelun tulee olla ensimmäinen lapsesta käyty varhaiskasvatuskeskustelu ja se kirjataan lomakkeelle (liite 1). (Turun kaupunki 2017, 16.)

Varhaiskasvatuksen alkukeskustelu voidaan käydä päiväkodissa tai perheen kotona. Huoltajat nähdään varhaiskasvatuksessa oman lapsensa asiantuntijoina. Turun varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan kotona käytävän aloituskeskustelun hyödyksi työntekijän tilaisuus tutustua lapsen arkeen, kun kaikki perheenjäsenet ovat paikalla. (Turun kaupunki 2017, 16.) Turun kaupungin päivähoitoyksiköissä on käytössä Alkukeskustelulomake (liite 1), mikä annetaan vanhemmille täytettäväksi ennen alkukeskustelua ja minkä tarkoituksena on olla tukena keskustelussa. Lomakkeessa tulee esille lapsen päivittäiset toiminnot ja myös mm. vanhempien tuntemuksia päivähoidon alkaessa.

Varhaiskasvatuksessa huoltajat nähdään oman lapsensa asiantuntijoina. Tällä on suuri merkitys alkukeskustelussa, koska henkilöstö ei vielä tunne lasta lainkaan ja tutustumisen alkaa alkukeskustelusta. Siksi on tärkeää, että lapsi on mukana tässä keskustelussa. Ehdotus kotona käytävälle alkukeskustelulle voidaan tehdä samalla, kun päivähoitopaikka vahvistetaan tai kun perhe saapuu päiväkotiin tekemään hoitosopimusta päiväkodinjohtajan kanssa. Mikäli perhe toivoo, voidaan alkukeskustelu käydä myös päiväkodissa tai jossakin muussa yhdessä sovituksessa ja soveliaassa paikassa.

Käytännössä alkukeskustelu pyritään käymään ennen kuin lapsi on aloittanut päivähoiton. Näin vanhemmilla on aikaa valmistella lasta päivähoiton alkuun ja työntekijän perheeseen ja lapseen tutustumisessa luotu suhde kannattelee lasta alkutilanteessa. Alkukeskustelun tavoitteena nähdään myös kasvattajan mahdollisuus auttaa vanhempia valmistamaan lasta uuteen tilanteeseen. On tärkeä kuulla ja olla tietoinen vanhempien ajatuksista ja olla valmis vastaanottamaan ja kuuntelemaan myös mahdollisia pelkoja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-42.)

Alkukeskustelussa vanhempien asiantuntijuus omasta lapsestaan nousee päällimmäiseksi, kasvattaja on siinä tilanteessa enemmän kuuntelijan roolissa.

Vanhemman omat muistot lapsuuden hoitopaikoista voivat nousta pintaan ja tuoda mukanaan huolia ja pelkoja oman lapsen päivähoiton alkuun liittyen. Haastattelulo-

makkeessa toistuvat huolikysymykset ovat osoittamassa vanhemmille kasvattajan olevan valmis keskustelemaan erilaisista asioista heidän lapseensa liittyen. Näin luodaan pohjaa vanhempien luottamukselle, jotta he rohkaistuvat ottamaan esille pienetkin huolet avoimesti. (Kanninen & Sigfrids 2012, 140.)

5 KOTIKÄYNNIN MERKITYS

Lapsi- ja perhepalveluiden kentällä kotikäynti on kauan käytössä ollut työmenetelmä. Neuvolan, lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen kotikäyntien tarkoitus ja tavoitteet eroavat selvästi toisistaan, vaikka kaikissa näissä kohtaamisissa toisen ihmisen kunnioittaminen, kuuleminen ja luottamuksen rakentaminen ovat käynnin perustana.

Kotikäynnit ovat neuvolatoiminnan arkea jo monen vuoden ajalta. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta (338/2011, 15§) velvoittaa neuvolaa tekemään ainakin yhden kotikäynnin perheen luona, jossa odotetaan ensimmäistä lasta tai kun ensimmäinen lapsi on syntynyt. Klemetin ja Hakulinen-Viitasen mukaan neuvolan kotikäyntejä tulisi tehdä jokaisen ensisynnyttäjän luokse jo raskausaikana ja sitten synnytyksen jälkeen. Tämän katsotaan tukevan perheen psykososiaalisia tarpeita ja kotikäyntien vaikuttavuutta. Kotikäynnillä pyritään tapaamaan koko perhe. Neuvolan kotikäynnin tarkoituksena on edistää tulevan lapsen kasvu- ja kehitysympäristön turvallisuutta ja koko perheen hyvinvointia. Kotikäynti painottuu raskaana olevan äidin ja vauvan hyvinvointiin ja terveydelliseen tilaan. Kätilö selvittää perheen tuen tarpeita, arvioi perheen hyvinvointia, tutustuu kotiympäristöön ja antaa tarvelähtöistä terveysneuvontaa. (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013, 142-143.)

Helpposen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen mukaan neuvolasta tehdyillä kotikäynneillä on vaikutusta ja ne ovat perheille hyödyllisiä. Kotikäynnit tukevat selkeästi varhaista vuorovaikutusta ja tärkeä tuen tarve, etenkin puutteellisista sosiaalisista verkostoista kärsiville perheille, voidaan tunnistaa varhain ja suunnata oikein. Kotikäynnit on koettu hyväksi työmuodoksi, perhettä ja sen vuorovaikutusta tukeviksi, ongelmia ennaltaehkäiseviksi ja siten kustannustehokkaiksi. (Helpponen 2016, 27.)

Lastensuojelun perhetyö on tavoitteellista ja ammatillista työskentelyä, jonka tavoitteena on tukea perhettä erilaisissa elämäntilanteissa ja muutoksissa. Työtä tehdään perheen tarpeista lähtöisin, vastaamalla niihin joustavalla toiminnalla. Perhetyö onkin kontekstisidonnaista muotoutuen perheiden, tilanteiden ja tavoitteiden mukaan. Lastensuojelun kotikäynnit ovat osa perhetyötä. Lainsäädännössä perhetyö on nimetty yhdeksi lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi, jota kunta on velvollinen järjestämään. (Järvinen ym. 2012, 12-15.) Lastensuojelun perhetyötä tehdään avohuollon tukitoimena ja palvelua voi saada nykyään ilman lastensuojelun asiakkuutta (Saastamoinen 2016, 41). Lastensuojelun perhetyö on kuuntelua, kysymistä, selvittämistä, viestimistä, yh-

dessä toimimista ja tiedon jakamista. Tavoitteena on auttaa asiakkaita löytämään omia voimavarojaan ja tukea muutoksessa, sen aikana ja sen aikaansaamiseksi sekä voimaannuttaa perhettä.

Kekkonen on väitöskirjassaan nimennyt haastateltujen puheesta nousseet varhaiskasvatuksen kotikäyntiä eriyttävät määrittelyt selkeyttämispuheeksi. Selkeyttämispuheessa jäsennetään raja- ja yhdyspintoja varhaiskasvatuksen kotikäynnin ja lastensuojelun kotitapaamisten välillä. Puheissa lastensuojelun mielikuvista nousee kysymykseksi, mikä määrittää kasvattajan toimijuutta perheen kotiovelle: onko se oletus perheen lastensuojeluasiakkuudesta vai lapsen päivähoitoasiakkuus. Selkeyttämispuheessa kotikäynti tulkitaan helpommin ongelmalliseksi niissä perheissä, joissa varhaiskasvatuksen kotikäynti voitaisiin leimata lastensuojelun palveluksi ja jota se ei kuitenkaan ole. Lastensuojelun asiakkaana olevissa perheissä ei varhaiskasvatuksen kotikäyntiä tulkita ongelmalliseksi. Puheesta nousee myös ajatus murtaa varhaiskasvatuksen omaa kulttuurista käytäntöä ottaa perheeseen yhteyttä vain ongelmatilanteissa. Kotikäynnin myötä aukeaa mahdollisuus jatkaa dialogista kasvatusyhteistyötä luomalla mahdollisuuksia muihinkin keskusteluhetkiin kuin vain yhteen vuosittaiseen varhaiskasvatuskeskusteluun. (Kekkonen 2012, 142-143.)

Varhaiskasvatuksessa kotona tapahtuva alkukeskustelu nousi työkäytännöksi Kasvatuskumppanuus -koulutusmallin myötä. Siinä syntyy jatkumo neuvolan terveydenhoitajan suorittamalle vierailulle perheen kotona äidin raskauden ja vastasyntyneen kotiin pääsyn aikana. Lapsen ja perheen kannalta luontevimmaksi tutustumispaikaksi koetaan perheen oma koti. Alkukeskustelussa käydään keskustelua lapsen hoidon alkuun sekä vanhempien odotuksiin ja toiveisiin liittyen. Kodin turvallisuus tarjoaa matalamman kynnyksen vanhemmille puhua omista odotuksistaan, toiveistaan tai mahdollisista peloistaan. Koti konkretisoituu alkukeskustelussa kasvattajalle ja hänellä on ainutlaatuinen mahdollisuus luoda kuulevaa ja luottamukseen perustuvaa suhdetta koko perheeseen. Lapselle koti näyttäytyy turvallisena maaperänä uusien ihmisten tutustumiseen ja kasvattajalle avautuu mahdollisuus nähdä lapsi toimimassa omassa tutussa ympäristössään omien vanhempiensa kanssa. Kun kasvattaja saa tutustumiskäynnillä tietoa lapsesta ja lapsen tavasta toimia, auttaa se häntä reagoimaan tarkoituksenmukaisella tavalla ottaessaan lasta vastaan päiväkodissa. Kotona lapsen ja kasvattajan luoma kontakti ja tutustuminen toisiinsa auttaa lasta uuteen paikkaan tulemisessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-42.)

Kekkonen määrittää varhaiskasvatuksen aloituskotikäynnin tavoitteeksi lapsen mahdollisuuden tutustua kasvattajaan ja myös kasvattajan mahdollisuuden tutustua lapseen ja perheeseen. Kotikäynnin aikana perheellä on mahdollisuus kertoa omista mielteistään, huolista ja toiveista lapseen ja lapsen päivähoiton alkuun liittyen. Kasvattaja pyrkii luomaan suhteen lapseen ja tukemaan vanhempia lapsen päivähoiton aloituksessa. (Kekkonen 2012, 120.)

Kuten Kanninen ja Sigfrids toteavat, on kotona käytävä alkukeskustelu erityinen ja harvinainen mahdollisuus vanhemmille keskustella heidän lapsestaan aidosti kiinnostuneille ihmisille, joka ei ole lähiomainen. Kasvattajalle tämä tarjoaa myös korvaamattoman mahdollisuuden luoda luottavaista suhdetta lapseen ja vanhempiin heidän omalla maaperälläään. Käynnin aikana avautuu usein myös paljon tietoa perheen ajatusmaailmasta ja kasvatuskulttuurista. Kasvattajan on oltava valmis kohtaamaan perhe avoimin mielin ja valmiina oppimaan uusia tapoja. Kanninen ja Sigfrids ovat kirjanneet kotikäynnin tavoitteiksi hyvän kontaktin luomisen lapseen ja vanhempiin, luottamuksellisen suhteen perustan luomisen, tiedon keräämisen lapsesta ja oman ammatillisuuden välittämisen vanhemmille. (Kanninen & Sigfrids 2012, 138-139.)

Nummenmaa & Karila nostavat esiin varhaiskasvatuksessa käytävien keskustelujen päällekkäisyyden ja katkelmallisuuden. Arjen tilanteissa keskustelut usein katkeavat keskeytykseen, jonka aiheuttajana usein on toinen aikuinen. (Nummenmaa & Karila 2011, 14-15.) Kotona käytävässä alkukeskustelussa vältetään päiväkotiympäristön hektisestä tunnelmasta eikä työhön liittyviä keskeytyksiä tule. Kasvattaja pystyy täysin keskittymään lapseen ja hänen perheeseensä heidän omassa ympäristössään. Marjatta Kekkonen tutkimuksessa kotikäynti päiväkodista, jossa lapsi aloittaa päivähoiton, nousi keskeiseksi kasvatuskumppanuuden merkityksiä tuottavaksi puhetavaksi. Tutkimuksessa kasvattajat loivat käsitystä kotikäynnin vahvistavasta vaikutuksesta perheen ja päivähoiton kasvatuskumppanuudessa sitä koskevassa puheessa. (Kekkonen 2012, 185.)

Kotikäynnillä vanhemmat ovat tiedon tuottajan roolissa, he ovat lapsensa ja perheensä todellisia asiantuntijoita. Heidän kokemuksensa ja muistikuvansa lapsestaan aktivoituvat ja näin tiedon vastaanottajan roolissa oleva kasvattaja saa arvokasta tietoa. Kekkonen tutkimuksessa kasvattajan ensisijaiseksi tehtäväksi kotikäynnillä asettui kuuntelu. Keskustelussa nousevat esille myös molempien vanhempien näkökulmat lapsestaan. Nuo näkökulmat saattavat olla erilaisia ja toisistaan poikkeaviakin. Kun ollaan perheen kotona, heidän kokemustietonsa asema on vahva. Kotikäynnin pääasiallisena tarkoi-

tuksena on kasvattajan kontaktin luominen lapseen, lapsen ja kasvattajan keskinäinen tutustuminen sekä keskusteluyhteyden luominen päivähoiton aloittavan lapsen vanhempiin. (Kekkonen 2012, 187.)

Kasvattaja ei ole arvioimassa kodin puhtautta tai puuttumassa perheen tilanteeseen. Hän ei myöskään ole ohjaamassa lasta tai kontrolloimassa lapsen kotiympäristöä. Tässä on selkeä rajanveto perhetyön ja varhaiskasvatuksen kotikäynnin välillä. Kasvattajan havainnot lapsen kotona voivat hälventää vääriä mielikuvia ja oletuksia lapsen kasvuympäristöstä. Kotikäynnillä kasvattaja pystyy havainnoimaan myös lapsen ja vanhempien sekä lapsen ja kotiympäristön välistä vuorovaikutusta. Kekkonen tutkimus tuo esiin kasvattajien käsityksen siitä, että koti varhaiskasvatuksen aloituskeskustelun kenttänä voi auttaa saamaan monipuolisempaa tietoa lapsesta verrattuna päiväkodissa käydyn aloituskeskustelun tuomaan tietoon. Kodin turvallinen ympäristö saattaa houkuttaa vanhempia kertomaan avoimemmin myös sellaisia asioita, jotka eivät ole välttämättömiä varhaiskasvatuksen kannalta. (Kekkonen 2012, 188-189.)

Kaskela ja Kekkonen nostavat esille myös näkökulman siitä, miten kasvattaja perheen kotiin mennessään on vieraalla maaperällä ja saa kokemuksen tutustumisesta uusiin ihmisiin siellä. Tämä kokemus auttaa mieltämään vanhempien tuntemuksia heidän tullessaan ensimmäisiä kertoja tutustumaan lapsen tulevaan päiväkotiin, mikä on ympäristöltään ja ihmisiltään vielä vieras perheelle. Kuulevan ja sensitiivisen suhteen luominen lapseen päivähoiton aloitusvaiheessa luo perustaa koko lapsen varhaiskasvatuksessa viettämälle ajalle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 42.)

Kanninen ja Sigfrids kirjaavat neuvoja kasvattajalle kotona tehtävään alkukeskusteluun. Kasvattajan on hyvä varustautua avoimella mielellä, kiinnostuneena oppimaan ja jakamaan uutta ja asennoitua ikään kuin matkalle vieraaseen kulttuuriin, koska jokaisen perheen kasvatuskulttuuri on yksilöllinen. Kasvattajan oman mielen avaaminen uusille tavoille on tärkeä askel, jonka kautta hän saa eniten tietoa kunkin lapsen tavasta kohdata uusia ihmisiä ja maailmaa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 138.)

Kasvatuskumppanuus-projektien yhteistyössä syntyi kotikäyntilomake, josta Kanninen & Sigfrids ovat laatineet tiivistelmän, jonka ajatuksena on olla tukena ja apuna varhaiskasvatuksen henkilöstölle heidän mennessään perheen kotiin alkukeskustelua varten. Kasvattaja tutustuu lomakkeeseen ja työyhteisössä on hyvä avata kysymyksiä ja pohtia kunkin kysymyksen tarkoitusta. Näin luodaan mahdollisuus dialogiin vanhemman kanssa ja lähennyttään alkukeskustelulle asetettuja tavoitteita. Haastattelupohja lieven-

tää myös kasvattajan jännitystä vanhempien tapaamisesta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 139.)

Maahanmuuttajaperheen kohtaaminen alkukeskustelussa heidän kotonaan voi olla kasvattajallekin jännittävää ja haasteellista. Jotta yhteisymmärrys toteutuisi onnistuneesti, on tärkeää ottaa tulkki avuksi. Näin vanhemmat voivat omalla kotikielellään keskustella, pelkäämättä ehkä heikon kielitaidon vaikuttavan heidän lapsensa hoitoon. Uudelle maahanmuuttajaperheelle kotikäynti saattaa olla hyvinkin merkityksellinen, koska he pystyvät jakamaan tietoa omasta kulttuuristaan ja saamaan tietoa suomalaisesta päivähoitokulttuurista. Koti tarjoaa rauhallisen ympäristön, jossa vanhemmat ja lapsi voivat konkreettisesti miettiä yhdessä kasvattajan kanssa esimerkiksi päiväkotiin tarvittavia varavaatteita. Maahanmuuttajalapsella saattaa olla traumaattisia kokemuksia kotimaastaan tai matkastaan Suomeen. Luottamuksen rakentuminen vanhempien kanssa on tärkeää näissäkkin tilanteissa, jotta vanhemmat pystyisivät kertomaan lapsensa kokemuksista. Tällainen tieto auttaa kasvattajaa työssään päiväkodissa hänen eläessään lapsen kanssa päiväkodin todellisuutta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 140.) Tämän tutkimuksen tutkimusavusteena päiväkodinjohtajille lähetetyn kyselyn vastauksista tulee esille, että kaikissa Turun kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköissä ei tilata tulkkia kotona tehtävään alkukeskusteluun vaan tulkkia tarvitsevat keskustelut pidetään päiväkodissa. Perusteluja tälle toiminnalle ei vastauksista tule esille.

Monikulttuurisuuden lisääntyttyä Suomessa myös varhaiskasvatuksen arkipäivään kuuluu nykyään eri kulttuuritaustojen huomioiminen. Kasvattajan työtä helpottaa, mikäli hän ottaa selvää ja tutustuu ryhmäänsä tulevien lasten kulttuureihin. Perhettä kohdatessa on kasvattajan kuitenkin ajateltava heitä ja heidän kokemuksiaan yksilöllisesti eikä lokeroida heitä kulttuurinsa perusteella tietyn tyyppiseksi perheeksi (Naughton & Hughes 2011, 63.)

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyö paikallistuu Turun kaupungin eteläisen alueen varhaiskasvatustyksikköön, jossa lapsen päivähoidon alkukeskustelut toteutetaan suurimmaksi osaksi perheen kotona. Kotona tehtävä alkukeskustelu ei ole automaattisesti käytössä kaikissa Turun kaupungin varhaiskasvatustyksiköissä vaan usein keskustelu tapahtuu päiväkodin tiloissa. Tällä opinnäytetyöllä pyrimme kartoittamaan vanhempien kokemuksia kotona tai päiväkodissa käydyistä lapsen päivähoidon alkukeskusteluista, jotta vanhempien ääni saataisiin kuuluviin ja pystyttäisiin tämän myötä kehittämään varhaiskasvatuksen laatua. On tärkeää kuulla vanhempien omia mielipiteitä, jotta voidaan saada alkukeskustelulle ja yhteistyön kehittämiseksi oikeutus ja perusteet.

Opinnäytetyöllämme pyrimme selvittämään:

- Miten vanhemmat ovat kokeneet varhaiskasvatuksen alkukeskustelun?
- Onko varhaiskasvatuksen alkukeskustelussa fyysisellä ympäristöllä merkitystä?

Lapsen päivähoidon aloitukseen on tärkeää kiinnittää huomiota, jotta esille nousevat lapsen kokemukset ja hänen turvallisuuden tunteensa sekä luottamuksen rakentuminen. Opinnäytetyömme rajautuu vanhempien kokemusten kuulemiseen hoitajien kanssa tehtävän yhteistyön ja alkukeskustelun käytäntöjen kehittämisen pohjaksi.

Koska varhaiskasvatuksen alkukeskusteluja tehdään eri syistä johtuen niin perheen kotona kuin päiväkodissa, saimme ajatuksen vertailla vanhempien kokemuksia ja sitä nouseeko heidän haastatteluvastauksistaan merkityksiä riippuen paikasta, jossa alkukeskustelu käydään.

6.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on ihmisten maailman ilmiöiden tutkimusta heidän sosiaalisessa ympäristössään painottuen usein tulevaisuuteen (Pitkäranta 2014, 8). Tutkimusmuodossa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon, että todellisuus on moninainen eikä sitä voida ositella mieli-

valtaisesti. Tutkijan arvot muovaavat hänen ymmärrystään ilmiöistä. Tosiasioiden löytyminen ja niiden paljastaminen nähdään kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Aineiston keräämistä pohdittaessa on jo mietittävä, miten sitä analysoidaan. Analyysi sisältyy tutkimuksen kirjoittamisen prosessiin, jota tehdään alusta saakka. Laadullista tutkimusta voidaan kuvata kokonaisuutena. (Pitkäranta 2014, 9.) Tutkimuskysymysten muodostuessa aloimme pohtia, millä menetelmällä saisimme parhaiten vastauksia eli vanhempien kokemuksia alkukeskustelusta tietoomme. Vaihtoehdoiksi nousivat haastattelu tai kyselylomake. Olimme kiinnostuneita selvittämään ympäristön merkitystä alkukeskustelussa, joten tarvitsimme vastaajiksi sekä kotona alkukeskustelun käyneitä, että päiväkodissa alkukeskustelun käyneitä vanhempia. Päiväkodinjohtajille tehdyn kyselyn myötä, tieto kotona käytyjen varhaiskasvatuksen alkukeskustelujen määrästä jäi epämääräiseksi, joten päädyimme haastattelujen tekemiseen. Toivoimme, että haastattelujen myötä saisimme syvällisempää kuvausta vanhempien kokemuksista ja näin vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Koska laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa tai ymmärtämään tiettyä toimintaan, on tärkeää, että tiedonantajat eli haastateltavat tietävät tutkittavasta asiasta ja heillä on siitä mahdollisesti myös kokemusta. Tiedonantajan valinta tulee perustua harkintaan ja olla tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Koska tutkimuksemme paikallistui yhteen, kaksi päiväkotia käsittävään varhaiskasvatuksyksikköön, pystyimme yhteistyössä näiden kahden päiväkodin kanssa vaivattomasti selvittämään ne asiakasperheet, joiden lapsen varhaiskasvatuksen alkukeskustelu oli käyty vuoden sisällä tulevaan haastattelun ajankohtaan nähden. Selvitimme myös, ketkä perheistä olivat käyneet alkukeskustelun kotona ja ketkä päiväkodissa. Haastattelukutsu (liite 2) lähetettiin lopulta 13 perheelle. Haastatteluun lupautui vanhempia kuudesta perheestä. Kolmessa näistä perheistä alkukeskustelu oli käyty päiväkodissa ja kolmessa kotona.

Kun haastattelusta sovitaan henkilökohtaisesti, eivät tiedonantajat luvan annettuaan useinkaan enää kieltäydy haastattelusta. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus yleistää, mutta aineiston jäädessä niukaksi voi ongelmaksi muodostua aineiston sisällön niukkuus kertomaan tutkittavasta ilmiöstä ylipäättään mitään. Aineiston keruumuotona haastattelua voidaan pitää aikaa vievänä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86.)

Haastattelu on yksi käytetyimmistä aineistonkeruutavoista, etenkin kun tutkitaan ihmisten kokemuksia, näkemyksiä ja kulttuurisia merkityksiä (Ruusuvuori & Nikander 2016, 65). Ruusuvuori ja Nikander (2016) määrittelevät haastattelun tutkijan ja tutkittavan väliseksi keskusteluksi etukäteen määritetystä aiheesta.

Haastattelun idea tutkimusmenetelmänä on yksinkertainen. Kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tutkimukseen liittyvästä aiheesta, voimme kysyä sitä häneltä. Haastattelutilanteen etuna on haastattelijan mahdollisuus joustavasti tarvittaessa toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä ja selventää sanamuotoja eikä haastattelua ymmärretä tietokilpailuksi. Tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa käsiteltävästä asiasta ja haastateltava voi esittää kysymykset haluamassaan ja tarpeelliseksi katsomassaan järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85.) Riippumatta siitä mitä haastattelumenetelmää tutkija käyttää, on haastattelussa aina kyse vuorovaikutuksesta. Molemmat osapuolet, niin haastattelija kuin haastateltava, ovat osallisina sen tiedon tuottamisessa mikä tilanteessa syntyy. (Leinonen ym. 2017, 90.)

Tutkijoiden kokemattomuus haastattelijoina oli yksi syy, jonka vuoksi päädyimme valitsemaan puolistrukturoidun teemahaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi. Hyvärisen mukaan useimmat laadullisen tutkimuksen haastattelut ovat jossain määrin puolistrukturoituja, määrittyen vähintäänkin tutkijan kiinnostuksen kohteena olevan aiheen mukaan. Teemahaastattelussa tutkija määrittää keskeiset teemat, joita haastattelussa käsitellään, tarkkoja haastattelukysymyksiä ei ole lyöty lukkoon. Teemahaastattelusta tekee strukturoidun tutkijan laatima teemajäsennys ja siitä johdetut kysymykset. (Hyvärinen 2017, 21-22.) Haastattelurungon (liite 3) avulla pyrimme tutkimuksessamme rajaamaan vastauksien laajuutta, jotta analyysin tekeminen olisi helpompaa.

Haastatteluun lupautuneille lähetettiin tiedote, josta kävi ilmi haastattelun aiheet ja teemat. Näin haastateltavat pystyivät valmistautumaan etukäteen haastattelutilanteeseen. Tuomen ja Sarajärven mukaan on eettisestikin oikein saattaa haastattelun aihe tiedonantajan tietoon etukäteen. Kun tiedonantaja voi tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin aiheeseen etukäteen, on haastattelun onnistumiselle paremmat mahdollisuudet ja tutkijalla mahdollisuus saada aiheesta mahdollisimman paljon tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-85.)

Haastateltavilla oli mahdollisuus vaikuttaa paikkaan, jossa haastattelu toteutettiin. Viisi tutkimushaastattelua tapahtui päiväkodissa ja yksi haastateltavan toiveesta kahvilassa, jossa tila oli rauhallinen ja suojaisa. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla.

Haastatteluaineiston tutkimuskäyttö edellyttää litterointia eli puhemuotoisen aineiston muuttamista kirjoitetuksi tekstiksi. Litterointia pidetään yhtenä keskeisimpänä laadullisen tutkimuksen työvaiheena ja siinä tutkija tulkitsee nauhoitettua aineistoa saattaen sen myös lukijan tulkittavaksi ja arvioitavaksi. Litteroinnissa tutkija saa myös etäisyyttä omaan aineistoonsa. Litteroinnin tarkkuustasoa määrittää tutkimuksen tieteenala, tavoitteet, tutkimusasetelma ja käytettävät analyysimenetelmät. Pohdittaessa litteroinnin tarkkuustasoa voidaan pyrkiä vastaamaan kysymykseen, ollaanko kiinnostuneita siitä mitä puhutaan vai siitä, miten puhutaan. Peruslitterointi voi osoittautua riittäväksi silloin, kun vastaukset nousevat haastattelun asiasisällöistä eikä puhekielen paikallisilla vaihteluilla ole tärkeää merkitystä tutkimuksen kannalta. Litteroinnin tarkkuustason valinnassa ylilitterointia kannattaa välttää, koska yksityiskohtainen litterointi vie paljon aikaa. Sanatarkka litterointi on usein riittävä analysoitaessa esim. asiantuntijan haastattelun sisältöä. (Ruusuvuori & Nikander 2016, 63-68.)

Peruslitterointi osoittautui tutkimukseemme riittäväksi, koska haastatellut vanhemmat kertoivat selkeästi kokemuksiaan tutkimusaineistossa. Haastateltavat koodattiin tunnistetietojen poistamiseksi. Käsittelimme tutkimuksemme aineistoja siten, että kotona alkukeskustelun käyneiden haastattelut olivat omana ryhmänään ja päiväkodissa alkukeskustelun käyneiden haastattelut omanaan.

6.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksemme lähtökohtana ovat olleet omat kokemuksemme lapsen päivähoidon aloittamisesta ja kirjallisuus varhaiskasvatuksen alkukeskusteluista. Nämä ovat luomassa pohjaa tutkimuksemme analyysin tekemiselle.

Aineiston analysointia voidaan tehdä monin tavoin valiten sellainen analyysitapa, jolla tutkimustehtävään löytyy parhaiten vastaus (Hirsjärvi ym. 2009, 224). Tuomi ja Sarajärvi (2018, 113.) toteavat kokemattomankin tutkijan lohduksi tai kauhuksi, ettei aineiston analysointiin ja totuuden löytymiseen ole opetettavissa olevia sääntöjä tai oppeja, joilla tutkija pystyisi tuottamaan viisaita päätelmiä. Tutkijan on itse tuotettava analyysinsä viisaus oman ymmärryksensä avulla.

Aineiston analysointi tuotti haasteita meille kokemattomille tutkijoille. Kuuntelimme nauhoitetut haastattelut ja luimme kirjoitetut litteroinnit useasti, jotta aineisto tulisi tutuksi eikä mikään tutkimukselle olennainen jäisi huomaamatta.

Analysoimme tutkimusaineistoamme väljästi teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Siinä analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan, mutta teoria voi toimia apuna etsittäessä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Aikaisemman tiedon merkitys ei testaa teoriaa vaan sen avulla voidaan avata uusia ajatusuria aiheesta. Aineistosta ei kuitenkaan voi nostaa esiin mitä hyvänsä tutkimustehtävään liittyen vaan tutkimuksen lukija on saatava luottamaan siihen, että tutkimus on uskottava. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109, 113.) Esiymmärryksemme lapsen varhaiskasvatuksen aloittamisesta ja teoreettinen viitekehys oli tukemassa aineiston käsittelyssä ja analyysissä.

Litteroitu teksti voidaan pelkistää eli redusoida karsimalla siitä tutkimukselle epäolennainen pois. Auki kirjoitetuista haastatteluista etsitään ilmaisuja, jotka kuvaavat tutkimustehtävää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.) Tiivistimme haastattelu dataa poimimalla litteroidusta tekstistä vastaukset, jotka vastasivat haastattelukysymyksiimme, jättäen pois kaiken epäolennaisen.

Tutkimuksemme analyysimenetelmäksi muodostui teemoittelu. Teemoittelun avulla pyrimme saamaan aineistosta syvällisempää tietoa ja vastaamaan paremmin tutkimuskysymyksiin. Eskolan mukaan ensimmäinen tehtävä teemahaastatteluaineiston käsittelyssä on järjestää aineisto teemoittain eli vastauksista poimitaan teemaan liittyvät kohdat. Haasteena on vastausten ja kommenttien epäloogisuus haastattelussa eli niitä voi löytyä eri puolilta haastattelua. (Eskola 2015, 194.)

Tuomen ja Sarajärven mukaan teemoittelussa painottuu mitä kustakin teemasta on sanottu. Ensin tutkimuksen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään eri aihepiirien mukaisesti, jonka jälkeen aineistosta etsitään varsinaisia aiheita eli teemoja. Tämän jälkeen päätetään, etsitäänkö aineistosta samanlaisuutta vai erilaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105-107.)

Datasta etsityt pelkistetyt ilmaukset listasimme allekkain ja pyrimme etsimään vanhempien haastatteluista esiin nousevia merkityksellisiksi kokemia asioita. Tuomen ja Sarajärven (2018, 124) mukaista ryhmittelyä käytimme mukailen kuitenkin niin, että aineistomme tiivistyi huomattavasti. Aineistosta nostimme esille tärkeimpiä asioita teemojen alle ja mielenkiintoisia sitaatteja tulkittavaksi (Eskola 2015, 197).

Teoriaohjaavassa analyysissä aineistosta tunnistetaan ilmauksia viitekehykseen tukevien ja niin etenimme tutkimusaineistomme teemoittelussa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 131). Tutkimusaineistosta nousi merkityksellisiä ja mielenkiintoisia asioita, joita pil-

koimme analyysissä pienempiin osiin (Eskola 2015, 198). Tutkimusaineistoa ryhmiteltiin ja muutettiin useita kertoja vielä sisällön järjestelyn jälkeenkin.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Luottamus turvaa avoimen vuorovaikutuksen ja dialogin mahdollisuuden tutkijan ja haastateltavan välille. Luottamukseen kuuluu haastateltavien yksityisyyden suojeleminen tutkimusaineistoa käytettäessä. Tutkimusaineistoa säilytetään, käytetään ja käsitellään kuten on sovittu, jolloin luottamus säilyy koko tutkimusprosessin ajan. Toisin sanoen aineisto anonymisoidaan ja tunnistetiedot poistetaan, kun haastatteluaineisto muutetaan tekstimuotoon. Anonymisoinnin avulla voidaan ottaa huomioon mahdollinen aineiston jatkokäytön mahdollisuus. (Ruusuvuori ym. 2010, 450, 452.)

Tutkimuksen tekemiseen liittyy monia eettisiä asioita, joita tutkijan on otettava huomioon. Tieteellisten käytäntöjen, periaatteiden tunteminen ja toimiminen on jokaisen tutkijan omalla vastuulla. Ja se luo pohjan eettisesti hyvälle tutkimukselle. (Hirsjärvi ym. 2009, 23.) Tutkijoina koemme noudattaneemme eettisiä arvoja ja avoimesti kuvaneemme tutkimusprosessia.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkka kuvaus tutkimisen toteutuksessa lisää tutkijoiden luotettavuutta. Luotettavuuden lisäämiseksi lukijalle kuvataan tutkimusmenetelmiin johtaneet perusteet ja tutkijoiden ajatukset. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Tutkimuksemme luotettavuutta arvioitaessa tulee muistaa, että haastateltavat kuvaavat henkilökohtaisia kokemuksiaan ja tuntemuksiaan asiasta. Tutkimuksessamme vanhemmat kuvaavat hyvin omia kokemuksiaan ja haastateltavat olivat hyvin avoimia ja rehellisiä vastauksissaan. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä eri lähteistä kerätyillä tutkimustiedoilla ja niiden vertailulla tutkimukseemme, jolloin voimme vahvistaa tutkimustiedon luotettavuutta.

Työskentelymenetelmä, rehellisyys, tarkkuus ja huolellinen työskentelytapa ovat tieteellisen käytännön edellytyksiä. Tutkimuksessa tulee ottaa huomioon muiden tutkijoiden saavutukset niitä vähättelemättä. Päävastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta on tutkijoilla itsellään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.)

Kuten aiemmin on todettu, toteutimme tutkimuksen puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Teemahaastattelun kysymykset testattiin etukäteen haastatteleamalla testihenki-

lää, jotta sen ymmärrettävyys ja toimivuus saataisiin varmistettua. Muokkasimme kysymyksiä vielä ennen varsinaisia tutkimushaastatteluja.

Haastatteluihin lupautuneille vanhemmille lähetettiin haastattelukutsu (liite 2), jossa kerrottiin tutkimuksen olevan osa opinnäytetyötämme. Vanhemmilla oli mahdollisuus valita haastattelu paikka, jonka tarkoituksena oli laskea haastatteluun osallistumisen kynnystä. Kutsusta kävi ilmi arvioitu haastatteluun kuluva aika. Haastatteluja käsiteltiin luottamuksellisesti siten, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa tutkimusprosessin aikana. Haastattelu tilanteessa vanhemmille kerrottiin, että haastattelu nauhoitetaan ja haastateltavien anonymiteettia kunnioitetaan koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksemme litterointi vaiheessa aineistosta muutettiin kaikki ne tiedot, jolla haastateltava olisi ollut tunnistettavissa. Haastateltavien vanhempien ja lasten nimet eivät olleet tutkimusaineistossa tunnistettavissa.

Toinen meistä tutkijoista työskentelee tutkimuskohteena olevassa päivähoitoyksikössä. Tämän tutkijan toteuttama haastattelu olisi saattanut johtaa eettiseen ristiriitaan haastattelutilanteessa ja vanhemmat olisivat saattaneet olla varautuneita. Tästä johtuen päädyimme ratkaisuun, että päivähoitoyksikön ulkopuolinen tutkija toteutti kaikki haastattelut. Yhdessä kuuntelimme ja luimme aineistoa useaan kertaan, jotta aineisto tuli molemmille tutuksi. Aineistoista molemmat tutkijat tekivät muistiinpanot ja yhdessä tarkastelimme, olivatko tulkinnat yhtenäisiä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksemme tuloksissa kuvaamme vanhempien kokemuksia alkukeskusteluista. Esiin nostetut lainaukset tutkimusaineistostamme havainnollistavat lukijalle vanhemman ajatuksia. Teoreettinen näkökulma kulkee tulosten kanssa rinnakkain ja avaa lukijalle tutkimusta. Tutkimuksemme tulokset on kirjoitettu kahden pääotsikon alle, joiden sisällä on avattu tarkemmin vanhempien kokemuksia alkukeskustelusta ja lapsen päivähoiton aloituksesta. Olemme selkeästi eritelleet kotona käytyjen ja päiväkodissa käytyjen alkukeskustelujen kokemuksia niiltä osin, kun ne osoittautuvat merkitykselliseksi tutkimuksen tuloksissa.

Omien tutkimustulostemme lisäksi nostamme esiin Marjatta Kekkosen tutkimustuloksia hänen väitöskirjastaan ”Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä”, Reetta Lappalaisen tutkimustuloksia hänen opinnäytetyöstään ”Vanhempien kokemuksia päivähoiton aloituskeskustelusta” sekä Kati Laaksosen pro gradun tuloksia ”Vanhemman ja kasvattajan luottamuksen rakentuminen varhaiskasvatuksen aloituksessa”. Nämä laajentavat aineistomme näkökulmia.

7.1 Vanhempien kokemuksia alkukeskustelusta

Varhaiskasvatuksen alkukeskustelu voidaan käydä kotona tai päiväkodissa. Tutkimuksemme puolelle haastatelluista oli tarjottu vaihtoehtoiksi kotia tai päiväkotia alkukeskustelun käymiseen. Osa vanhemmista koki, ettei ollut saanut vaihtoehtoa keskustelupaikasta. Perheen ja päivähoiton sen hetkiset tilanteet määrittelevät alkukeskustelun ajankohdan. Toisinaan alkukeskustelua ei pystytä toteuttamaan ennen lapsen päivähoiton aloitusta. Yksi haastatelluista koki, että alkukeskustelun käymiselle tuli kiireen tuntu, koska päiväkodin toimintakausi oli jo ehtinyt alkaa ja lapsi oli aloittanut päivähoiton.

Alkukeskusteluista jäi vanhemmille päällimmäiseksi hyvä mieli. Tutkimuksemme alkukeskustelut koettiin rennoiksi, rauhallisiksi ja lämminhenkisiksi. Keskustelut koettiin myös tunteellisiksi. Osasta päiväkodissa käydyistä alkukeskusteluista oli jäänyt vanhemmille kiireellinen vaikutelma. Osa vanhemmista koki keskustelun muodollisena,

mutta samalla hyödyllisenä. Keskusteleminen vieraan ihmisen kanssa oli toisinaan koettu haastavaksi.

”En osaa edes sanoa kuvaila kuinka tärkeää, koska se on kuitenkin paikka mihin sä viet sun tärkeimmän asian elämässä. Se on kauheen tärkeää et se vanhempi pääsee rauhassa kertomaan siitä lapsesta tavallaan... se on sitte sitä tutustumista ja sit vähä tutustuu siihen just kuka siel hoitaa, se on tosi tosi on iso pointti on se, et ku se meni niin hyvin ja se oli niin hyvä kokemus nii siit tuli itelleki tosi tosi hyvä mieli.”

Laaksosen tutkimuksessa ei tule ilmi alkukeskustelujen ilmapiiri. Alkukeskusteluissa oli pääasiassa keskusteltu käytäntöön liittyvistä asioista ja lapsen arkisista rutiineista. Yksi äiti kuvasi keskustelua pinnalliseksi. (Laaksonen 2017, 46.)

7.1.1 Alkukeskustelu vanhempien huolten hälventäjänä

Kaikki kolme päiväkodissa alkukeskustelun käynyttä vanhempaa ja yksi kotona alkukeskustelun käyneistä mainitsi jännittäneensä lapsen päivähoiton alkua. Vanhemmat kokivat huolta lapsen pärjäämisestä, etenkin jos lapsi oli alle 2-vuotias päivähoiton alkaessa. Huoli lapsen pärjäämisestä tuntui raskaalta. Alkukeskustelussa vanhemmat kokivat pystyneensä kertomaan tästä jännityksestä, heitä kuultiin ja huoliin suhtauduttiin vakavasti. Kaksi kaikista haastatelluista totesi tiedon lapsen tulevan ryhmän koosta hälventäneen huolta ja lisänneen luottamusta aloituksen onnistumisesta.

”...sit tiedettiin, että ryhmä ei oo kuitenkaan kovin iso, et siin mieles oli ihan luottavaisin mielin...”

Yksi haastatelluista kuvaa kasvattajan hyväksyvän suhtautumisen vanhemman huoleen ja perehtymisen lapsen yksilöllisiin ominaisuuksiin ja tapoihin hälventäneen huolta. Kasvattajan koettiin kiinnostavan erityistä huomiota lapseen hoidon alkaessa.

”Olin kyl tosi huolissani lapsen päivähoiton aloittamisesta, niin hän (kasvattaja) otti sen todella hienosti vastaan mitenkään lietsomatta sitä huolta, mut selvästi kartoitti minkälaisesta lapsesta on kysymys.”

Yhdessä kotona käydyssä alkukeskustelussa vanhempi koki kasvattajan rauhallisuuden, rohkaisun ja positiivisten esimerkkien vähentäneen vanhempien epävarmuutta. Keskustelu koettiin positiiviseksi ja asiat saatiin keskusteltua hyvin.

Alkukeskustelun kotona käyneelle vanhemmalle oli tärkeää, että he vanhempanakin tutustuivat lastaan hoitavaan kasvattajaan ja tämä tuttu henkilö oli päivähoiton alkaessa vastassa. Yksi haastatelluista koki alkukeskustelussa huolistaan ja lapsensa tuen tarpeista puhumisen haastavaksi vieraan ihmisen kanssa.

Kolme kuudesta vanhemmasta koki tärkeäksi saatuaan selittää alkukeskustelussa käydyt asiat oman lapsensa kannalta ja näin varmistua siitä, että asiat olivat tulleet kuulluksi ja selvitettyksi. Kun huolista ja lapsen tilanteesta oli saanut puhua alkukeskustelussa, koettiin yhteistyö päivähoiton kanssa helpommaksi.

7.1.2 Lapsen yksilöllisyyden huomiointi

Oman lapsen yksilöllinen huomioiminen päivähoitossa on vanhempien mielestä tärkeää. Omasta lapsesta sekä hänen tarpeistaan ja tavoistaan kertominen oli vanhemmille merkityksellistä ja vahvisti luottamusta lapsen yksilöllisen kohtaamisen mahdollisuuksiin päivähoitossa. Vanhemmat kokivat tullessaan alkukeskustelussa kuulluiksi. Kasvattajan koettiin olleen kiinnostunut juuri kyseisestä lapsesta ja siitä, miten päiväkodissa voidaan tukea lasta hänen saapuessaan. Tämä tuli ilmi kasvattajan kysymyksistä ja alkukeskustelulomakkeen läpi käymisestä. Yksi vanhemmista koki kasvattajan pääseen pintaa syvemmälle lapsen maailmasta, kun vanhempi sai kertoa tarkasti lapsensa arkirutiineista ja luonteesta alkukeskustelussa.

”...tuntui ihmeelliseltä, et he on oikeesti todella kiinnostuneita siitä minkälainen tämä lapsi on ja miten häntä voidaan tukea siellä päiväkodissa.”

Kun alkukeskustelu käytiin vasta lapsen jo aloitettua päivähoiton, kertoi yksi vanhempi pitäneensä siitä, että kasvattaja oli jo ehtinyt tutustua lapseen. Kasvattajalla oli näkökantoja lapseen liittyen, joihin vanhempi pystyi samaistumaan. Lapsen yksilöllinen huomioiminen tuli vanhempien puheessa esille myös tutustumiseen liittyen. Yksi haastatelluista toi esille tyytyväisyytensä siihen, että koko päiväkodin henkilökunta tunsi jo alussa lapsen nimeltä. Eräs toinen vanhempi kertoi lapsen saaneen henkilökohtaista huomiota ja syliä ja toinen haastateltu koki, että yksilöllinen huomiointi jatkui päiväkodissa hoidon alettua.

”...sellanen olo että siitä lapsesta ollaan kiinnostuneita. Hyvä olo itselle, että he haluaa tuntea sitä lasta enemmän.”

”...paljon luottavaisempi olo siihen, että siellä päiväkodissakin pystytään huomioimaan lasten yksilöllinen ja kaiken näköiset temperamentit ja just et mitkä keinot toimii tiettyyn lapseen.”

7.1.3 Ympäristön vaikutus alkukeskustelun merkitykselle

Päiväkodissa alkukeskustelun käyneistä vanhemmista kaksi kolmesta kertoi, ettei heille oltu esitetty vaihtoehtoja keskustelun paikasta. Toinen haastatelluista koki itselleen helpoksi mennä päiväkotiin. Yhden perheen kohdalla vaihtoehtoa kotiin oli tarjottu, mutta yhdessä oli päädytty pitämään alkukeskustelu päiväkodissa. Kotona alkukeskustelun käyneistä vanhemmista kahdelle kolmesta oli tarjottu myös päiväkotia alkukeskustelun tilaksi. Yksi perheistä tunsi, ettei alkukeskustelun tilaksi tarjottu muuta vaihtoehtoa kuin perheen kotia. Lappalainen (2013) tuo esille tutkimuksessaan, että kotona käydyt aloituskeskustelut olivat kaikki toteutuneet vanhempien omasta valinnasta kotona. (Lappalainen 2013, 53).

Tutkimuksessamme kokemukset alkukeskustelujen ilmapiiristä poikkesivat toisistaan. Yksi päiväkodissa keskustelun käynyt vanhempi koki tilanteen todella rauhalliseksi ja kiireettömäksi. Samaan aikaan vanhempi koki hyväksi, ettei lapsi ollut tilanteessa mukana, koska näin mahdollistui aikuisten välinen hyvä keskustelu.

”... lapsi ei ollut paikalla...me pidettiin sitä siinä tärkeänä, että me saadaan juteltua. Että se oli ehdottomasti parempi.”

Myös Lappalainen nostaa esiin, että aloituskeskusteluissa, joissa lapsi ei ollut läsnä, vanhemmat olivat kokeneet lapsen mukanaolon tarpeettomaksi. (Lappalainen 2013, 53).

Yksi haastatelluista koki, että alkukeskustelun järjestämiselle tuli kiire, koska lapsi oli jo aloittanut päivähoiton. Alkukeskustelu käytiin samassa yhteydessä, kun vanhempi haki lastaan päivähoidosta ja tästä johtuen vanhempi tunsi myös keskustelutilanteessa kiireen tuntua. Vanhempi mietti haastattelussa ympäristön vaikutusta keskusteluun, pohditi vaihtoehtona kotona käytävää keskustelua.

”Tuli vähä sellanen kiire, et tuli sellanen olo, et keskustellaan tämä nyt pois alta. Ei mulla ollu kiire, mut sit tavallaan se ympäristö ehkä.”

”Oisko se sit ollu ehkä vähä syvällisempi, jos se ois ollu vaikka kotona se keskustelu, nii se voi kyl olla sitä.”

Kekkonen tutkimuksen mukaan koti keskusteluympäristönä saattaa toimia kasvattajalle porttina ottaa puheeksi sellaisiakin keskusteluteemoja, joita hän ei nostaisi päiväkotiympäristössä esiin. Myös vanhemmat voivat avautua enemmän ja puhua monipuolisemmin ja syvemmin lasta koskevista asioista kotona. (Kekkonen 2012, 133.)

Tutkimuksessamme kotona käydystä alkukeskustelusta vanhempi nosti lapsen kannalta tärkeäksi sen, että lapselle välittyi vanhempien luonteva suhtautuminen kasvattajaan. Kasvattajan saapuminen perheen kotiin tuntui luontevalta ja se sai lapsenkin rentoutumaan. Kotona käydyssä alkukeskustelussa lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus tapahtui keskustelun lomassa yhdessä leikkien. Kasvattajan aikaisempi tuntemus lapsesta havaittiin hyväksi.

”...ajattelin myös et kivampi se on lapselle, et näkee sen kotipiirissä sen hoitajan, mikä oli selkeesti...sit hän niinku avautuki ihan eri tavalla ja höpötti kaikkee ja näytti kaikki lelut ja muut ja se oli tietty ku se on oma koti, se oli hyvä.”

”Se oli tosi hyvä se alkukeskustelu ja se, että se tapahtui meillä kotona oli kauhean kiva.”

Lappalaisen tutkimuksessa tulee ilmi samansuuntaisia vanhempien kokemuksia kodista alkukeskustelun paikkana. Vanhemmista alkukeskustelupaikka tuntui turvalliselta kaikissa tapauksissa, joissa keskustelu käytiin kotona. Turvattomaksi keskustelupaikan kokeneet vanhemmat olivat kaikki käyneet aloituskeskustelun päiväkodissa. Kokonaisuudessaan vanhemmat olivat kuitenkin tyytyväisiä siihen tapaan, miten aloituskeskustelu oli toteutunut paikasta tai läsnäolijoista riippumatta. (Lappalainen 2013, 53–54.)

Kekkonen toteaa varhaiskasvatuksen kotikäynnin saavan perustelunsa lapsen päivähoidon alkuun liittyvänä pedagogisena käytäntönä juuri lapsesta, kodista ja perheen kasvatuskulttuurista saadun tiedon tuojana päiväkotiin, johon lapsi tulee. Varhaiskasvatuksen kotona käytävässä alkukeskustelussa kasvattaja mahdollistaa lapsen tutustumisen käynnistymisen niin itseensä kasvattajana kuin lapsen tulevaan uuteen ympäristöön, päiväkotiin. (Kekkonen 2012, 134.)

Kekkosen tutkimuksessa nousee esille kasvattajan rooli lapsen ympäristöjen yhdistämisessä päivähoidon alkaessa. Kekkonen kuvaa kasvattajaa, lasta ja lapsen kodin kasvuympäristöä koskevan tiedon välittäjänä päiväkotiin päin, kantaen mukanaan saamaansa mielikuvaa päiväkotiin tulevasta lapsesta. Varhaiskasvatuksen kotikäynnin aikana kasvattajan jutustelu ja rupattelu kahvikupin ääressä ja lapsen kanssa leikkiminen, ovat ammatillisesti tiedostettu tapa kohdata perhe ja lapsi arvostavasti. Lapsen arki ja hänen perhe-elämänsä todellisuus liittyvät osaksi lapsen varhaiskasvatusta kasvattajan jutustelun myötä. (Kekkonen 2012, 134, 144.)

Tutkimuksessamme yksi vanhemmista tunsu päiväkodin uutena ympäristönä haastavaksi ja alkukeskustelun tilaksi valikoitui perheen koti, jossa kasvattajaan tutustuminen tuntui helpommalta. Kaksi kolmesta haastatellusta kuvaili kotia rennoksi keskustelu ympäristöksi.

7.1.4 Suhteen syntyminen lapsen ja kasvattajan välillä

Päiväkodissa käydyistä alkukeskusteluista yhdessä oli lapsi läsnä. Lapsi oli istunut vanhemman sylissä. Vanhempi ei kokenut, että lasta olisi keskustelun aikana erityisesti

huomioitu. Syynä tähän vanhempi totesi olleen lapsen nuori ikä. Vanhempi kertoi lapsen kiintyneen kaikkiin oman ryhmänsä kasvattajiin päivähoidon alettua.

”Hän oli tietty niin pieni siinä, ettei häntä oikeastaan huomioitu.”

”...voi olla siin huoneessa toisen ryhmän aikuiset, nii aluks vielä vierastaa...mut oman ryhmän aikuiset, nää on ne mun tutut.”

Kahden muun haastatellun, jotka olivat käyneet alkukeskustelut päiväkodissa, kokemukset lapsensa kiintymisestä olivat toisistaan poikkeavat. Kummassakaan tapauksessa lapsi ei ollut alkukeskustelussa läsnä. Toinen haastatelluista kertoi, ettei hänen lapsensa heti alussa mitenkään kiintynyt kehenkään tiettyyn kasvattajaan, kun taas toinen vanhempi kertoi lapsensa kiintyneen ihan alusta alkaen tiettyyn kasvattajaan. Lapsi oli kiintynyt kasvattajaan, jonka kanssa vanhempi oli käynyt alkukeskustelun. Kasvattaja koettiin turvalliseksi aikuiseksi.

”...voi liittyä siihen, kun me hänen kanssaan käytiin se alkukeskustelu...mä luulen, että hän (kasvattaja) kiinnitti sitte niin kuin ihan erityistä huomiota.”

Lappalaisen tutkimuksessa vanhemmat, joiden lapsi oli ollut mukana aloituskeskustelussa, kertoivat olleensa tyytyväisiä aloituskeskusteluun. Lapsen läsnäolo koettiin vaikuttavan positiivisesti vanhempien kokemukseen aloituskeskustelusta ja lapsen valmistamiseen päivähoitoon. (Lappalainen 2013, 53.)

Kahdessa kotona käydyistä alkukeskusteluista lapsi oli läsnä. Molemmat lapset kiintyivät alkukeskustelun käyneeseen kasvattajaan päivähoiton alkaessa. Toinen haastatelluista kuvaa lapsen ja kasvattajan välistä kiintymystä voimakkaaksi ja heidän välilleen syntynyttä sidettä vahvaksi.

”Kiintymys oli aika voimakastakin...kyllä siinä oli erittäin vahva side syntynyt hyvin nopeasti.”

Kekkonen toteaa, että alkukeskustelun myötä lapset yksilöityvät, vaikka he itse eivät olisikaan keskustelussa läsnä. Tämä on tärkeää kasvattajan kannalta. Vanhemmat tuottavat kerronnallaan mielikuvia, kokemuksia ja kuvauksia lapsesta, jotka auttavat kasvattajaa tutustumaan lapseen. Vanhemmat tuovat lapsensa näyttämölle hänen poissa ollessaankin. (Kekkonen 2012,157.)

7.2 Päivähoidon aloittaminen ja yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa

Päivähoidon aloitus on iso muutos koko perheelle. Mahdollinen muutoksen aiheuttama stressi lapselle ja perheelle painoi vanhempien mieltä. Iso huolenaihe oli myös lapsen sairastelun mahdollisuus. Osalla haastatelluista ei ollut aiempaa kokemusta varhaiskasvatuksesta ja kaikki oli uutta. Muutos vaati totuttelua ajatukseen ja vanhemmat olivat epätietoisia, mitä odottaa. Suurin osa haastatelluista kuvasi odottaneensa päivähoidon alkua hyvällä ja positiivisella mielellä.

Pienessä ryhmätilassa lapsensa kanssa tutustumassa ollut vanhempi kertoo lapsensa olleen selkeästi avoimempi kuin myöhemmässä vaiheessa, jolloin oltiin isommissa yhteisissä tiloissa ja lapsia oli enemmän paikalla.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla perheillä oli ollut mahdollisuus käydä tutustumassa päiväkodissa ennen lapsen päivähoidon alkua. Tutustumista tapahtui eri aikaväleinä parista kerrasta kahteen viikkoon. Vanhemmat kuvailevat tutustumisen edenneen pikkuhiljaa ja rauhassa. Vanhemmat saivat toivomansa hitaan ja pehmeän aloituksen lapsensa päivähoidolle.

7.2.1 Henkilökunnan toiminta

Kaikki haastatellut vanhemmat kokivat lapsensa päivähoidon aloituksen olleen onnistunut ja tutustumisen aikana läsnä olleet kasvattajat oli koettu mukaviksi. Tutustumisjakso päiväkodissa lapsen kanssa sai paljon positiivisia kommentteja. Haastatellut kokivat olleensa tervetulleita päiväkotiin ja, että heidät oli otettu hyvin vastaan. Kolme haastateltua kertoi tutustumiskäyntien olleen lämmin henkisiä eikä kokemusta ylimääräisenä olosta tai toiminnassa jotenkin tiellä olosta syntynyt.

“Koko ajan oli sellainen olo, että ei pyöritty jaloissa vaan otettiin kyllä hyvin vastaan ja toivotettiin tervetulleeksi ulos ja sisälle...”

Yhtä perhettä oli kannustettu tutustumiskäynteihin ja vanhempi koki henkilökunnan suhtautuneen heihin ymmärtäväisesti, vaikka vanhempi ajatteli tilanteen olleen erikoinen myös kasvattajille monen uuden lapsen tutustuessa samaan aikaisesti.

”Se oli kyl tosi ihana juttu, et se oli ihan ilmiselvää, et sinne oltiin tervetulleita...he oikeen kannusti siihen, että kannattaa...he suhtautu tosi ymmärtäväisesti...kyllä ihan todella lämminhenkinen tunnelma.”

Tutustumisjakson aikana henkilökunta oli kertonut käytännön asioita ja konkreettisia neuvoja sekä ohjeita vanhemmille. Vanhemmat kokivat henkilökunnan ammattitaitoiseksi. Yksi haastatelluista koki merkitykselliseksi, että henkilökunta tiedosti lapsen käyttäytymisen erilaisuuden kotona ja päiväkodissa. Vanhemmille heijastui henkilökunnan hyvä asenne, positiivisuus ja huumori. Tutkimuksemme haastatellut olivat kokeneet alkukeskustelun käyneen kasvattajan vastaanottavaisena ja luottamusta herättävänä.

Kekkonen tutkimuksessa haastatellut kasvattajat rakensivat tulkintaa siitä, miten kasvattajan tulee varhaiskasvatuksen kotikäynnillä toimia, jotta käynnin pedagogiset ja ammatilliset tavoitteet toteutuvat. Kotona tapahtuvassa tapaamisessa rakennetaan avointa ja luottamuksellista keskustelutilaa vanhempien ja kasvattajan välille. Lapsen koti alkukeskustelun käyntipaikkana tuo vuorovaikutukseen suhteet ja niiden rakentamisen sekä haastaa asiakaskeskeisyyden. (Kekkonen 2012, 133.)

Kasvattajalla on merkittävä rooli alkukeskustelun tunneilmapiiirin luomisessa ja päivähoitopaikan edustamisessa. Keskustelussa mukana oleva kasvattaja luo pohjaa luottamukselle ja yhteistyön syntymiselle. Tutkimuksemme haastatellut olivat kokeneet alkukeskustelun käyneen kasvattajan vastaanottavaisena ja luottamusta herättävänä.

”...että jos alkukeskustelun, jos sen työntekijästä olis tullu jotenkin semmoinen olo, et se ei nyt ehkä oo just niin ku motivoinut tai kiinnostunu siitä omast työstään ja siitä lapsesta nii siitä ois, se ois vaikuttanu koko siihen, etten mä tiä oisiks mä jättäny lasta päiväkotiin...”

7.2.2 Luottamuksen syntyminen

Aloituskeskustelun fokus on Kekkosen tutkimuksen mukaan lapsen päivähoidon valmistamisessa, lasta koskevan tiedon jakamisessa sekä päivähoidon ja perheen kumpu-panuussuhteen rakentamisessa. Lapsen päivähoidon tarjontaa ja vaihtoehtoja kartoitettaessa varhaiskasvatuksella on asiantuntija rooli. Aloituskeskustelupuheessa roolit kääntyvät ylösalaisin. Luottamuksen rakentamisessa kasvattaja asettuu luottajan subjektipositioon ja vanhemmat ovat ne, joihin kasvattaja lapsen asiantuntijoina luottaa. Vanhemmat asettuvat näin kasvattajan rinnalle kasvatuskumppaneiksi. (Kekkonen 2012, 155-158.) Tutkimuksessamme yksi haastateltu vanhempi nosti esiin ajatuksen päiväkodin henkilökunnan olevan poikkeuksellisessa asemassa perheen ulkopuolisina aikuisina kuulla lapsen elämästä.

Tutkimuksessamme vanhemmat toivat haastatteluissa esille tärkeäksi kokemiaan asioita ja toiveitaan yhteistyöstä päivähoidon kanssa ja luottamus koettiin yhdeksi merkittäväksi asiaksi. Luottamusta rakentaa yhteistyö suhteessa vanhempien mukaan avoimuus, molemmin puolinen arvostus, vanhempien kuunteleminen ja mahdollisuus puhua mistä vaan suoraan, myös negatiivisista asioista.

Alkukeskustelu koettiin merkityksellisenä ja se lisäsi haastateltujen luottamuksen tunnetta päivähoidon aloituksessa. Yksi vanhemmista kertoi alkukeskustelun aikana pystyneensä sanallisesti kertomaan lapsestaan ja sen myötä hän koki huolista puheeksi otton helpommaksi. Vanhemmat, jotka kävivät alkukeskustelun päiväkodissa, tunsivat keskustelussa mukana olleen kasvattajan tietävän lapsesta enemmän ja hänen kanssaan oli helpompi myöhemminkin ottaa puheeksi erilaiset lapsen asiat.

”...tuli varsinkin tämän hoitajan kanssa semmonen olo, että hän tietää tavallaan enemmän lapsesta kuin ne muut ja sitte pystyy ottamaan puheeksi vaikka jonku asian, esimerkiks potalla käynti...”

Vanhemmat kokivat hyväksi rauhallisen keskustelun, jossa heitä kuunneltiin, heidät otettiin vakavasti ja he pääsivät kertomaan lapsestaan ja avaamaan asioita. Perusteelliseksi alkukeskustelua kuvannut haastateltu vanhempi kertoi luottamuksensa kasva-

neen siinä, että hänen lapsensa yksilöllisyys ja temperamentti pystytään päiväkodissa huomioimaan. Kasvattajan kiinnostus lapsesta lisäsi vanhempien luottamusta.

”...kivaa päästä puhumaan, ko se on niin lyhyt aika siinä päivä aikaa, niin siinä tavallaan sai keskustella ihminen ihmiselle.”

”...loi luottamusta siihen, että he ovat kiinnostuneita siellä juuri minkälainen juuri tämä lapsi on.”

Yksi haastatelluista kuvasi yhteistyösuhdetta vastavuoroiseksi. Hänen luottamuksensa siihen, että päiväkodissa pidetään kaikin puolin huolta hänen lapsestaan, tukee heidän vanhempien halua avoimuuteen päiväkotiin päin. Vanhemmat pystyivät jättämään lapsensa luottavaisin mielin päiväkotiin.

”...sellaista molemmin puolista luottamusta. Mä luotan, että he hoitavat hommansa...vastaavasti hekin saa sit sen, et mä oon rehellinen heille.”

Lappalaisen (2013, 54-55.) tutkimuksessa vanhemmat kokivat tullessa kohdatuksi tasa-arvoisena kasvattajana ja vanhemmat pystyivät kertomaan omista odotuksista ja heidän kysymyksiinsä oli vastattu. Vanhemmat kokivat myös tullessa kuulluksi. Vanhemmat nostivat kuitenkin esille, että parantamisen varaa olisi lapseen liittyvien huolien käsittelyssä. Huolista puhuminen oli koettu olemattomaksi tai haasteelliseksi, toisin kuin omassa tutkimuksessa vanhemmat totesivat, että huolista puhuminen ei ollut haastavaa.

Vanhemmat kertoivat henkilökuntaan tutustumisen olevan tärkeää lapsen lisäksi heille itselleen. Erityisesti lapsen oman ryhmän kasvattajien pysyvyyttä pidettiin merkittävänä. Tutkimuksessa alkukeskustelu lisäsi luottamuksen tunnetta, sillä osaa vanhemmista päivähoiton aloitus jännitti. Molemmin puolista tutustumista pidettiin tärkeänä.

”Se että on tutut hoitajat ja mahdollisimman paljon olisi ne omat hoitajat, se on tosi tärkeää...Yleisestikin se, että on tuttu henkilökunta niin se on tärkeää.”

Päiväkodissa alkukeskustelun käyneet vanhemmat kokivat tärkeäksi avoimuuden ja suoraan puhumisen. Kotona käydyissä alkukeskusteluissa ei koettu olevan mitään aiheita, joita olisi ollut haastava ottaa puheeksi kasvattajan kanssa. Yksi vanhemmista koki alkukeskustelun merkityksellisemmäksi lapsensa kannalta. Tutustumiskäynnit päiväkodissa olivat hänelle itselleen tärkeämmässä roolissa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEAT

Tutkimus ei ole vielä valmis tutkimusaineiston analysoinnin jälkeen. Pohdimme analyysin tuloksia selkiyttäen aineiston pohjalta nousseita merkityksiä ja pyrkien tekemään niistä johtopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 229.)

Tutkimuksemme myötä on noussut esille vanhempien kokemuksia alkukeskustelusta. Vanhempien kokemukset olivat osaltaan yhteneväisiä, mutta heiltä nousi myös erilaisia ajatuksia riippuen siitä, olivatko he käyneet alkukeskustelun kotona tai päiväkodissa. Koemme saaneemme vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Alkukeskustelu voi olla hyvin onnistunut ympäristöstä huolimatta. Lapset, perheet ja heidän tilanteensa ovat aina yksilöllisiä. Näiden lisäksi alkukeskustelun ajankohtaan ja paikan valintaan vaikuttavat varhaiskasvatuksen ja perheiden tilanne ja resurssit. Tutkimuksemme osallistuneet vanhemmat kokivat alkukeskustelun merkitykselliseksi lapsen päivähoidon aloittamisessa.

Tutkimuksessamme haastatelluilla vanhemmilla oli erilaisia kokemuksia alkukeskustelun luonteesta. Vanhempi, jonka lapsi oli jo aloittanut päivähoidon, koki alkukeskustelun kiireelliseksi ja hänellä ei ollut mahdollisuutta kunnolla valmistautua keskusteluun etukäteen. Toinen vanhempi koki alkukeskustelun hyvin kiireettömäksi ja rauhalliseksi, johon päiväkodin puolelta oli varattu hänen mielestään odotettua enemmän aikaa.

Käytännössä pitkää harjoittelu- ja tutustumisvaihetta ei välttämättä voida päivähoidon alkaessa toteuttaa. Lapsen hoidon tarve saattaa tulla nopealla aikataululla, jos esimerkiksi vanhempi saa työtä. Usein lapsen kotona käynyt hoitaja on se, johon lapsi päivähoidon alkaessa ensimmäisenä kiinnittyy. Kekkonen kuvailema varhaiskasvatuksen kotikäynti mukailee omahoitajamallia, vaikka päivähoidossa ei varsinaisesti omahoitajamallia toteutetakaan. (Kekkonen 2012, 112.) Siksi kotikäynti olisi hyvä toteuttaa, vaikka lapsi aloittaisikin päivähoidossa nopealla aikataululla. Laaksosen tutkimuksessa varhaiskasvatuksen kotikäynti oli koettu merkitykselliseksi. Kotikäynnin oli koettu helpottavan lapsen päivähoidon aloitusta ja tehneen yhteistyöstä luontevaa. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kertoivat lapselle syntyneen syvemmän suhteen juuri kotona käyneeseen kasvattajaan. (Laaksonen 2017, 45.) Jo aiemmin esiin nostetun Kannisen ja Sigfridsin (2012) ”tie vanhempien sydämeen käy lapsen kautta” toteamuksen mu-

kaan, voidaan onnistuneen kasvattajan ja lapsen välisen suhteen luomisen ajatella lisäävän huoltajien kanssa tehtävän luottamuksellisen yhteistyön onnistumista.

Kotona käydyn alkukeskustelun tavoitteiden pääpaino on lapsen ja kasvattajan välisen tutustumisen ja suhteen muodostamisen mahdollistaminen. Päiväkodissa käydyissä alkukeskusteluissa vanhemmat kokivat tärkeäksi kuulluksi tulemisensa ja mahdollisten huolien vakavan vastaanottamisen. Merkitykselliseksi nousi aikuisten välisen yhteistyön pohjan luominen. Hyvä yhteistyö on aina lapsen etu.

Tutkimuksessamme nousee esille kotona käytävän alkukeskustelun tärkeä rooli lapselle ja perheelle. Koti on lapselle luonnollinen ja turvallinen paikka, jossa hän pystyy omalla maaperällään kohtaamaan uuden aikuisen. Lapsella on mahdollisuus luoda ensimmäinen kontakti ja tutustua kasvattajaan, jonka kanssa hän tulee viettämään paljon aikaa varhaiskasvatuksen arjessaan. Myös Silvén ja Kouvo (2008, 98-99.) kirjoittavat lapsen turvallisuuden tunteen mahdollistavan hänen rohkaistumisensa tutustumaan uuteen ja kokeilemaan taitojaan. Kasvattajan on sisäistettävä huoltajien asiantuntijuus lapsestaan ja luotava luottamusta alkukeskustelussa läsnä olevana kuuntelijana. Kotona käydyssä alkukeskustelussa, jossa lapsi on läsnä, on parempi mahdollisuus ja suurempi todennäköisyys, että lapsen ja kasvattajan välinen suhde pääsee syntymään ja luottamuksen rakentuminen alkamaan.

Päiväkodin tiloissa käydyssä alkukeskustelussa etusijalle nousee vanhempien jännityksen lieventyminen ja tiedonsiirto lapsesta. Vanhempien on helpompi tuoda esiin omia huolenaiheitaan päivähoidon alkuun liittyen, kun lapsi ei itse ole alkukeskustelussa läsnä. Tämän kaltaisessa alkukeskustelu tilanteessa vain osa Kaskelan ja Kekkosen (2006, 129.) kuvaamista alkukeskustelun tavoitteista pääsee toteutumaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) korostettu kasvattajan vastuu ja aktiivisuus vuorovaikutuksen ja yhteistyön rakentamisessa tapahtuu kasvattajan suositellessa vanhemmille kotona käytävää alkukeskustelua, vaikka vanhemmat eivät sitä välttämättömäksi kokisikaan. Perustelut kotona käytävän alkukeskustelun suositukselle ovat lapsen edun osalta helpompi sopeutuminen päivähoitoon ja tutustuminen tulevaan kasvattajaan sekä vanhempien osalta heidän kuulemisensa.

Osa haastateltavista vanhemmista kaipasi selvyyttä päivähoidon aloituskäytäntöihin. Tutkimuksessamme osa haastatelluista vanhemmista koki päivähoiton aloituskäytännöt epäselviksi. Kehittämisehdotukseksi nostamme päivähoiton aloituskäytäntöjen selkiyttämisen ja alkukeskustelun määrittelyn avaamista ja tuomista keskusteluun niin

henkilökunnalle kuin vanhemmillekin. Työyhteisössä tulisi selkeyttää alkukeskustelun arvoja, tavoitteita ja lapsen näkökulmaa sekä kasvattajan tärkeää roolia perheen kuulijana.

Tutkimusaineistosta nousi esille vanhempien kaipaavan enemmän päiväkohtaista palausta lapsestaan hakutilanteissa. Vanhemmat pohtivat myös omaa aktiivisuuttaan puheeksi otossa. Kasvattajan tulee kiinnittää huomiota vanhemman kohtaamiseen, jolloin vanhempi mahdollisesti rohkaistuu kysymään tarkemmin lapsen päivästä.

Lappalaisen tutkimustulosten osalta nousee esille tapauksia, joissa aloituskeskustelu oli toteutettu liian myöhäisessä vaiheessa. Vanhemmat nostavat esille kehittämistoiveena, että päivähoitopaikka tulisi saada tietoon riittävän ajoissa, jolloin tutustuminen olisi ollut kiireetöntä. (Lappalainen 2013, 53.)

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen pohjalla tulee olla ryhmän henkilökunnan havainnointi lapsesta ja näiden havaintojen jakaminen keskenään. Alkukeskustelua ennen tämä ei ole mahdollista, koska lapsi on vasta aloittamassa päivähoiton. Kun alkukeskustelu käydään lapsen jo aloitettua päivähoiton, pystyy henkilökunta tuomaan keskustelussa esiin omia näkökulmiaan lapsesta. Kasvattajan tulee kiinnittää erityistä huomiota lapsen tutustumisprosessin alkuun ja etenemiseen, kun alkukeskustelua ei ole pystytty käymään ennen hoidon aloitusta. Kuten Kronqvist (2017, 23.) toteaa, voidaan varhaiskasvatuksessa lyhentää lapsen hoidon aloituksesta johtuvaa stressitilannetta luomalla turvallisia kokemuksia. Alkukeskustelu tulee ajatella omana kokonaisuutena vastaamaan niihin tarpeisiin, joita lapsella, perheellä ja varhaiskasvatuksella on tutustumiseen, luottamuksen ja yhteistyösuhteen luomiseen sekä lapsen pehmeään päivähoiton aloitukseen liittyen.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitodossa. Tampere: Vastapaino.

Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. Annettu Helsingissä 6.4.2011.

Bronfenbrenner, Urie (1979) *The Ecology of Human Development: Experiments by nature and desing*. Cambridge: Havard University Press.

Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 185-206.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helpponen, S. 2016. Kotikäyntien vaikuttavuus lastenneuvolassa. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.3.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201604254944>

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Vantaa: Edufin Oy.

Järventie, I. 2008. Päivänsäde vai menninkäinen? Identiteettien kasvattaminen eriarvoisuuden puutarhoissa. Teoksessa Lahikainen, A-R., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) *Kulttuuri lapsen kasvattajana*. Helsinki: WSOY. 209-232.

Kalland, M. 2012. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 147-171.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. *Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus. 78-94.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Helsinki: Stakes.

Kekkonen, M. 2009. *Moniammatillinen kasvatuskumppanuus*. THL:n erikoissuunnittelijan diat. Sosiaalitaito.fi. Viitattu 1.9.2018. http://sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/Moniammatillinen_kasvatuskumppanuus_2009_Final.pdf.

Kekkonen, M. 2012. *Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä*. Väitöskirja. Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden yksikkö. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimus 72/2012*.

Klemetti, R. & Hakulinen-Viitanen, T. 2013. *Äitiysneuvolaopas; suosituksia äitiysneuvolatoimintaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen opas 29*. Tampere: Juvenes Print-Suomen yliopistopaino Oy.

- Koivisto, P. 2011. Lasten itsetunnon vahvistaminen päivähoiton arjessa. Teoksessa Allila, K. & Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu: Ediva. 39-56.
- Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Helsinki: Stakes.
- Kronqvist, E-L. 2017. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 10-28.
- Kyrönlampi, T. 2011. Päiväkodin arki lapsen kokemana. Teoksessa Allila, K. & Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu: Ediva. 22-38.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana -Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010a. Päiväkoti ja koti lapsen paikkana. Teoksessa Kallio, K-P., Ritala-Koskinen, A. & Rutanen, N. (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 105. 197-212.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010b. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa.
- Laaksonen, K. 2017. Vanhemman ja kasvattajan luottamuksen rakentuminen varhaiskasvatuksen aloituksessa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos Jyväskylän yliopisto. Viitattu 30.8.2018. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/56795>
- Lappalainen, R. 2013. Vanhempien kokemuksia päivähoiton aloituskeskusteluista. AMK-opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 26.8.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013052911577>
- Leinonen, M., Otonkorpi-Lehtoranta, K. & Heiskanen, T. 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 87-110.
- Luoma, I., Mäntymaa, M., Puura, K. & Tamminen, T. 2008. Geenit ja kulttuuri lapsen kasvun lähtökohtina. Teoksessa Lahikainen, A-R., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY. 85-97.
- Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudesta on kyse? Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus. 49-67.
- Munter, H. 2013. Alle 3-vuotiaiden leikki, kuvittelu ja lasten aloitteisiin tarttuva narratiivinen pedagogiikka. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino. 113-158.
- Naughton, M. & Hughes, G. 2011. Parents And Professionals In Early Childhood Settings (1). Verkkojulkaisu. Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 26.8.2018 www.turkuamk.fi > kirjasto > finna > parents and professionals in early childhood settings.
- Operushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Helsinki: Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17.
- Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. Joensuu: e-Oppi Oy.
- Poikonen, A-M. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoiton ja kodin jaettu kasvatustehtävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 69-88.

- Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, K., Kinno, J. & Virtanen, J. (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus. 204-226.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2016. Puheen litterointikäytännöistä eri tutkimustarkoituksiin. Teoksessa Tiittula, L. & Nuolijärvi, P. (toim.) Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 63-86.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Salminen, E. & Tynninen, K. 2011. Omahaotajana päiväkodissa: Omahaotajuus pedagogisena työmenetelmänä. Vantaa: Pedatieto.
- Silvén, M. & Kouvo, A. 2008. Onko läheisillä perhesuhteilla kauaskantoisia vaikutuksia lastemme elämään? Teoksessa Lahikainen, A-R., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY. 98-116.
- Solantaus, T. & Punamäki, R-L. 2008. Maailma, lapsi ja lapsen kehityksen tutkimus: globaalin talouden polku lapsen kehitykseen ja mielenterveyteen. Teoksessa Lahikainen, A-R., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY. 183-203.
- Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes.
- Tiilikka, A. 2010. Kasvatuskumppanuus – tulevaisuuden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Teoksessa Turja, L. & Fonsén, E. (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry. 66-79.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2017. Turun kaupunki.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2018/20180540>
- Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Alkukeskustelulomake

TURKU
Sivistystoimiala

Varhaiskasvatus

ALKUKESKUSTELU

5 / 2017

1 (4)

LAPSEN PÄIVÄ – HYVÄ PÄIVÄ KAIKILLA KERRO LAPSESI TAVOISTA JA TOTTUMUKSISTA

Hyvät vanhemmat

Huoltajan yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa yhdistää lapselle tärkeiden ihmisten tiedot ja kokemukset lapsesta. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvattamisesta. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tukee ja täydentää vanhempia kasvatustehtävässä. Varhaiskasvatuksessa luodaan lapsille yhdenvertaiset edellytykset lasten kokonaisvaltaiseen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen. Henkilökunta ottaa huomioon ja kunnioittaa jokaisen lapsen ainutkertaisuutta.

Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on kuvattu lapsen alkukeskustelun olevan lapsen ensimmäinen varhaiskasvatussuunnitelma.

Vastaattehan näihin kysymyksiin, jotka koskevat lapsenne kehitystä ja kasvatusta ja ovat mielestänne tärkeitä huoltajien yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja koskevat lastanne (lomake on käytössä 0-6 –vuotiaille). Lomake käydään keskustellen läpi, ja siinä on tilaa yhdessä sovittaville asioille. Lomake säilytetään varhaiskasvatuspaikassa.

Lapsen nimi ja syntymäaika

_____

Perheemme ja muut lapselle tärkeät ihmiset

_____
_____
_____

Miltä varhaiskasvatuksen aloittaminen tuntuu? Miten arki muuttuu varhaiskasvatuksen aloittamisen myötä? Miten lasta on valmisteltu muutokseen?

_____
_____
_____

Miten toimitaan, jos lapsi sairastuu?

_____
_____

Kuville lastasi (mistä hän pitää, missä hän on hyvä, missä tarvitsee kannustusta, mitkä asiat pelottavat, mitkä saavat suuttumaan...):

_____
_____
_____
_____

2 (4)

PÄIVITTÄISTOIMINNOT

Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa. Hyvä perushoito on osa luontevaa toimintaa, leikkiä ja oppimista hoitopäivän aikana.

Ruokailu

- lapsi syö sylissä
- lapsi syö omassa tuolissaan
- lapsi tarvitsee apua syömisessä
- lapsi syö itse lusikalla/ haarukalla

Ruoat, joista lapsi pitää _____

Ruoat, joista lapsi ei pidä _____

Ruoka-aineallergiat _____

Yhdessä sovitut asiat, perheen näkökulma esim. karkkipäivästä, tutin käyttö (kirjataan alkukeskustelussa)

Siisteyskasvatus

Lapsen käsien ja kasvojen pesu, tottumukset _____

WC:ssä käynti, kuivaksi oppiminen

- lapsi tarvitsee vaipan
- lapsi on tottunut istumaan potalla/ WC-pytyllä
- lapsi tarvitsee apua WC:ssä
- vahinkoja sattuu silloin tällöin
- lapsi kastelee nukkessaan
- lapsi on omatoiminen

Miten lapsi ilmaisee vessahätänsä? _____

Pukeutuminen

- lapsi tarvitsee apua pukeutumisessa
- lapsi riisuu itse
- lapsi yrittää itse pukea
- lapsi pukee itse

Nukkuminen

- lapsi nukahtaa yksin
- lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa nukahtaessaan
- lapsella on nukahtamisvaikeuksia, viivyttelee nukkumaan mentäessä
- lapsi nukkuu levottomasti, heräilee

Yhdessä sovitut asiat: siisteyskasvatus, nukkumisajat, rätit, tutit, unilelut, sadut yms. (kirjataan alkukeskustelussa)

---

3 (4)

MOTORIIKKA

Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta. Liikkuminen on myös vauhtia, elämyksiä, hikiä ja hengästymistä. Lapsen tulisi liikkua vähintään kaksi tuntia päivittäin. Osa liikkumisesta tapahtuu varhaiskasvatuspäivän aikana, osa vanhempien kanssa kotona. Motoriikkaa ovat myös käden taidot.

Kerro perheesi yhteisistä hetkistä, mitä teette? _____

Lapseni mielellään

- piirtelee, muovailee, askartelee
 rakentelee, leikkii legoilla ja palikoilla
 leikkii ulkoilu- ja liikuntaleikkejä, minkälaisia? _____
 ulkoilee

Yhdessä sovitut asiat liikkumiseen ja käden taitoihin liittyen (kirjataan alkukeskustelussa)

KIELELLINEN KEHITYS, KOMMUNIKAATIO

Kieli on lapselle vuorovaikutuksen väline sekä aivan oppimiseen ja siksi tärkeä kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Lapseni mielellään

- katsellee kirjoja ja pyytää lukemaan/ jaksaa kuunnella
 laulaa, soittaa, kuuntelee musiikkia
 keksii satuja

Yhdessä sovitut asiat, esim. mihin seikkoihin kielen kehityksessä kiinnitetään huomiota (kirjataan alkukeskustelussa)

VUOROVAIKUTUS JA LEIKKI

Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.

Lapsen leikkii mielellään

☐ aikuisen kanssa	☐ hoivaa nukkea, nallea tai muita lemmikkejä
☐ toisten lasten kanssa	☐ pelaa muistipelejä, palapelejä, korttipelejä, lautapelejä
☐ yksin	☐ keksii mielikuvitus- ja roolileikkejä
☐ autoilla, junilla, lentokoneilla yms.	☐ osallistuu kotiaskareisiin

Muita kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia? _____

Onko lapsenne tottunut keräämään leikkivälineensä? kyllä, ei

4 (4)

Kerro lapsesi tottumuksista suhteessa mediaan.

RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN JA TUNNEILMAISU

Miten lapsenne reagoi kieltoihin ja rajoituksiin?

Millaisissa asioissa tulee erimielisyyksiä, miten toimitte?

Yhdessä sovitut asiat, tärkeimmät säännöt ja sopimukset (kirjataan alkukeskustelussa)

LISÄKSI

Uskonto ja arvot: Oikea ja väärä, hyvä ja paha, totuus ja valhe, anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen. Miten toivot uskontoa ja näitä arvoja huomioitavan lapsenne varhaiskasvatuksessa?

Huomioitavaa: Saako lapsesi kasvuun ja kehitykseen jotain tukea? (esim. puheterapia, lääkintävoimistelu...)

Onko lapsellasi ollut vaikeita kokemuksia? Miten hän on ne kokenut? Onko lapselle jäänyt pelkoja, masennusta, levottomuutta tai kehityksen viivästymää?

Mitä toiveita ja odotuksia teillä on huoltajien yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa? Mikä teille on tärkeää?

Ovatko vanhempien näkemykset lastenkasvatuksesta: samansuuntaisia, jokseenkin samansuuntaisia, jokseenkin erilaisia, missä asioissa _____

Vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuudesta säädetään seuraavilla laeilla (Lastensuojelulaki § 25, Julkisuuslaki § 23, Sosiaalihuollon asiakaslaki § 14–15)

pvm

allekirjoitukset

Haastattelukutsu

Hei vanhemmat!

Pyydämme teitä palaamaan hetkeksi lapsenne päivähoiton alkamishetkeen ja muistelemaan siihen liittyviä asioita, etenkin päiväkodin henkilökunnan kanssa käytyä alkukeskustelua.

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Turun Ammattikorkeakoulusta ja suoritamme varhaiskasvatuksen syventäviä opintoja. Opinnäytetyössämme haluamme tuoda esiin teidän vanhempien kokemuksia ja ajatuksia lapsenne päivähoiton alkukeskustelusta ja sen merkityksestä. Vanheppina olette avainasemassa tutkimukseemme tarvittavan tiedon lähteinä.

Ainoastaan teillä vanhemmilla on tutkimusaiheeseemme tarvittava kokemustieto ja siksi kutsumme teidän osallistumaan aihetta koskevaan haastatteluun. Opinnäytetyömme sijoittuu Turun kaupungin varhaiskasvatuksen Ispoisten-Petreluksen päivähoitoyksikköön ja sen myötä pyritään kehittämään alkukeskustelujen käytänteitä entistä lapsi- ja perhelähtöisemmiksi.

Haastattelujen kautta tutkimuksen avulla teidän vanhempien ääntä saadaan kuuluvaksi. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma (2016) korostaa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä sekä huoltajien mahdollisuutta vaikuttaa päivähoiton sisältöön yhdessä henkilökunnan kanssa, päämääränä lapsen etu.

Haastatteluun osallistuminen on vaivatonta. Aikaa haastatteluun voi varata noin tunnin. Haastattelu voidaan toteuttaa päiväkodissa tai muussa sovitussa paikassa silloin, kun teille sopii. Haastatteluja käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa.

Osallistuessanne tutkimukseen, voitte palauttaa yhteystietonne päiväkotiin mukana tulevalla lomakkeella. Vastaamme mielellämme tutkimustamme koskeviin kysymyksiinne. Voit ottaa meihin yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse.

Yhteistyötä odottaen!

Ystävällisin terveisin

Minna Rintala

Sosionomi (LTO) opiskelija

Tiina Vallasto

Sosionomi (LTO) opiskelija

Tähän voit täyttää yhteystietosi, niin olemme yhteydessä sinuun mahdollisimman pian haastattelun ajankohdan sopimiseksi. Kiitos!

Ystävällisesti Minna Rintala ja Tiina Vallasto

Olen kiinnostunut osallistumaan tutkimushaastatteluunne

Nimi _____

Puh.nro _____

Sähköposti _____

Haastattelu ajankohta sopii parhaiten (rastita)

toukokuussa

kesäkuussa

Haastattelupaikaksi toivoisin _____

Alkukeskustelumme käytiin

päiväkodissa

kotonamme

Haastattelurunko

PUOLISTRUKTUROIDUN TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

I. Päivähoidon aloittaminen:

1. Oliko perheellä mahdollisuus käydä tutustumassa päivähoidon ennen lapsen päivähoidon alkua?
2. Minkälaisia odotuksia teillä oli päivähoidon aloituksesta?
3. Minkälaisena koitte päivähoidon aloituksen? Miten teidät otettiin perheenä vastaan?
4. Miten koitte henkilökunnan toiminnan lapsen päivähoidon alkaessa? Tuuleeko mieleen jotain mitä päivähoidon alkaessa olisi voitu tehdä toisin?
5. Kiintyikö lapsenne erityisesti tiettyyn päivähoidon työntekijään hoidon aloitusvaiheessa?

II. Alkukeskustelu:

1. Käytiinkö alkukeskustelu ennen kuin lapsi aloitti päivähoidon?
2. Missä alkukeskustelu käytiin? Tarjottiinko muita vaihtoehtoja? Miten alkukeskustelun paikka määräytyi? Mikä päätökseen vaikutti?
3. Ketkä kaikki olivat läsnä alkukeskustelussa? Jos lapsi ei ollut, miksi?
4. Miten ympäristö vaikutti keskusteluun laatuun? Millainen olo keskustelun vuorovaikutuksesta jäi? Millaisena koit alkukeskustelun?
5. Millainen merkitys alkukeskustelulla oli lapsen päivähoidon aloituksessa?
  - lapsen kannalta?
  - vanhemman kannalta?
6. Huomioitiinko alkukeskustelussa mielestäsi lapsen yksilöllisyys riittävästi? Miten henkilökunta huomioi lapsen alkukeskustelun aikana?
7. Miten mielestäsi lapsesi koki alkukeskustelun? Miten lapsi toimi/käyttäytyi keskustelun aikana?
8. Jäikö mielestäsi alkukeskustelussa puhumatta lapseen liittyviä asioita? (Mielenkiinnon kohteita) Koitko, että jonkin asia jäi kokonaan ottamatta puheeksi?
9. Koitko jonkin aiheen haastavaksi alkukeskustelussa?

III. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö:

1. Kerro miten koet yhteistyön päivähoidon kanssa alkaneen?
2. Mitkä asiat koet tärkeäksi yhteistyössä päiväkodin kanssa? Toteutuuko se? Mitä haasteita yhteistyön toteutumisessa mahdollisesti on?
3. Koetko alkukeskustelun vaikuttaneen henkilökunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön? Miten?
4. Millä tavalla päiväkodin kanssa tehtävä yhteistyö näkyy perheenne arjessa?